

Vilniaus universiteto Teisės fakulteto

Viešosios teisės katedra

Anetos Valiulytės

V kurso, taikomosios jurisprudencijos

studijų šakos studentės

Magistro darbas

Pilietybės reguliavimas Lietuvoje

Regulation of citizenship in Lithuania

Vadovas: doc. dr. Haroldas Šinkūnas

Recenzentas: doc. dr. Vaidotas Vaičaitis

Vilnius

2025

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame darbe analizuojamas Lietuvos Respublikos pilietybės reguliavimas, daugybinės pilietybės įgijimo ypatumai ir susijusios problemos, analizė atliekama remiantis teisės aktų bei teismų praktikos analize. Darbe nagrinėjama pilietybės samprata, teisiniai aspektai, apimantys pilietybės įgijimo, netekimo, bei daugybinės pilietybės reglamentavimo ypatumus. Ypatingas dėmesys skiriamas Respublikos Prezidento įgaliojimams pilietybės institute. Detaliai analizuojami pilietybės suteikimo išimties tvarka atvejų skaičiaus pokyčiai bei vertinama, ar Respublikos Prezidentas turi teisę atimti pilietybę, kurią pats buvo suteikęs

Pagrindiniai žodžiai:

Pilietybė, daugybinė pilietybė, įgijimas, netekimas, įstatymas, pilietybės suteikimas išimties tvarka.

This work analyses the regulation of citizenship of the Republic of Lithuania, the specifics of multiple citizenship obtainment and the related problems. The study examines the concept of citizenship, the legal aspects of acquisition and loss of citizenship, and the peculiarities of the regulation of multiple citizenships. Particular attention is given to the powers of the President of the Republic within the framework of citizenship law. The analysis focuses on changes in the number of cases where citizenship is granted by way of exception, as well as on the question of whether the President of the Republic has the authority to revoke citizenship that he himself has granted.

Key words:

Citizenship, multiple citizenship, acquisition, loss, law, citizenship by exception.

TURINYS

ĮŽANGA	3
1. PILIETYBĖS TEISINIS INSTITUTAS	6
1.1. Pilietybės samprata	6
1.2. Pilietybės instituto kilmė.....	9
1.3. Pilietybės įgijimas	11
1.4. Pilietybės netekimas.....	18
1.5. Daugybinės pilietybės samprata	21
1.6. Teisiniai veiksniai, skatinantys dvigubos pilietybės atsiradimą tarptautiniu mastu	22
1.7. Referendumi siekiantys įteisinti daugybinę pilietybę Lietuvoje	24
1.7.1. 2013 m. referendumas dėl dvigubos pilietybės.....	24
1.7.2. 2016 m. referendumas dėl dvigubos pilietybės.....	26
1.7.3. 2019 m. gegužės 12 d. referendumas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12	
straipsnio pakeitimo, siekiant įteisinti galimybę išsaugoti Lietuvos pilietybę, tapus	
kitos šalies piliečiu	28
1.7.4. 2024 m. gegužės 12 d. referendumas dėl gimimu įgytos Lietuvos pilietybės	
išsaugojimo įgyjant kitos, Lietuvai draugiškos, valstybės pilietybę.....	30
2. RESPUBLIKOS PREZIDENTO VEIKLA IR ĮGALIOJIMAI PILIETYBĖS	
INSTITUTE	32
2.1. Juriiaus Borisovo byla pakeitusi Respublikos Prezidento veikimo praktiką, teikiant	
pilietybes	32
2.2. Pirmoji Konstitucinio teismo byla dėl dvigubos pilietybės atėmimo iš Margaritos	
Drobiazko.....	37
IŠVADOS.....	43
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	44

SANTRAUKA	53
SUMMARY	54
PRIEDAI	55

ĮŽANGA

Pilietybės reguliavimas Lietuvoje

Darbo aktualumas. Pilietybės reguliavimas Lietuvoje yra viena svarbiausių ir nuolat diskusijas keliančių teisinių temų. Pilietybė ne tik apibrėžia žmogaus teisinę ryšį su valstybe, bet ir lemia jo politines, ekonomines bei socialines teises. Nuolatinės migracijos tendencijos, didėjantis globalizacijos poveikis ir tarptautiniai įsipareigojimai skatina peržiūrėti pilietybės įgijimo, netekimo, bei dvigubos pilietybės reguliavimą, todėl ši tema yra itin aktuali tiek teisiniu, tiek visuomeniniu požiūriu.

Lietuvoje dvigubos pilietybės klausimas yra viena iš nuolatinių diskusijų temų, ypač dėl griežto teisinio reguliavimo, ribojančio dvigubos pilietybės galimybę. Dėl šios priežasties per pastaruosius dešimtmečius buvo organizuojama keletas referendumų, siekiant keisti Konstitucijos 12 straipsnį ir sudaryti galimybes platesniam dvigubos pilietybės pripažinimui. Šių referendumų analizė leidžia įvertinti visuomenės nuomonę bei politinę valią šiuo klausimu, taip pat atskleidžia teisinius ir praktinius iššūkius, su kuriais susiduria tiek politikai, tiek piliečiai.

Darbo aktualumas grindžiamas ir konkrečiais teisiniais atvejais, kurie turėjo didelę įtaką pilietybės reguliavimui Lietuvoje. Pavyzdžiui, garsiai nuskambėjusios bylos, susijusios su Jurijumi Borisovu ar Margarita Drobiazko, atskleidžia, kaip teisminiai procesai daro įtaką pilietybės politikai ir visuomenės požiūriui.

Be to, Lietuva, būdama Europos Sąjungos (ES) ir tarptautinių organizacijų narė, turi derinti savo pilietybės politiką su tarptautiniais įsipareigojimais. Tai reiškia, kad dvigubos pilietybės klausimas tampa ne tik vidaus politikos, bet ir tarptautinių santykių objektu.

Šiuo darbu siekiama analizuojant teorinius pilietybės aspektus, konkrečias teismų bylas ir referendumo procesus, išsamiai išnagrinėti pilietybės instituto raidą Lietuvoje ir pasiūlyti galimus šio instituto tobulinimo būdus.

Darbo tikslas. Išanalizuoti pilietybės teisinį reguliavimą Lietuvoje ir jo pokytį lemiančius veiksnius.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti Lietuvos pilietybės instituto teisinį reglamentavimą – apžvelgti pagrindinius teisės aktus, reglamentuojančius pilietybės įgijimą ir netekimą.
2. Įvertinti dvigubos pilietybės instituto teisinį reguliavimą Lietuvoje – išnagrinėti esamus teisės aktus ir jų taikymą.
3. Išanalizuoti daugybinės pilietybės instituto ribojimų priežastis ir pagrindimą – atskleisti istorinius, politinius ir konstitucinius aspektus, turinčius įtakos šio instituto ribojimui Lietuvoje.
4. Įvertinti pilietybės suteikimo išimties tvarka institutą, remiantis Konstitucinio teismo jurisprudencija priimta vykstant R. Pakso apkaltai.
5. Išanalizuoti naujojo pilietybės netekimo instituto teisėtumą Konstitucijai, kai Respublikos Prezidentas atima pilietybę, remiantis pilietybės atėmimo iš M. Drobiazko atveju.

Magistro darbo objektas. Pilietybės institutas Lietuvoje, jo teisinis reglamentavimas bei įgyvendinimo problematika. Darbe bus analizuojami teisės aktai, reglamentuojantys pilietybės įgijimo ir netekimo, bei dvigubos pilietybės apribojimus.

Darbo metodai. Norint įvykdyti darbo uždavinius ir pasiekti išsikeltą tikslą naudojami šie metodai:

1. Sisteminės analizės metodas – bus analizuojami įvairūs straipsniai, teismų praktika, kuri svarbi magistro darbo temai taip pat, kurie padės geriau suprasti problemas.
2. Istorinis metodas – naudojantis juo bus siekiama atskleisti dvigubos pilietybės kaip instituto atsiradimo pradžia.
3. Loginis metodas – padės vertinti doktrinoje, teismų esančių pozicijų tarpusavio ryšį ir pagrįstumą bei leis formuoti poziciją ir nuomonę darbe analizuojamais probleminiais klausimais bei formuoti sprendimo būdus.
4. Lyginamasis metodas – bus pritaikytas siekiant įvertinti buvusį teisinį reguliavimą ir dabartinį.
5. Lingvistinis metodas – naudotas siekiant išsiaiškinti sąvokų turinį, pavyzdžiui, apibrėžiant pilietybės sąvoką;
6. Aprašomojo metodo – pasitelkiant šį metodą bus nagrinėjama teorinė darbo dalis, aprašomos pilietybės ir dvigubos pilietybės sampratos.

Darbo originalumas: Šio magistro darbo originalumas slypi aktualioje ir dinamiškoje pilietybės reguliavimo temoje, kuri yra glaudžiai susijusi su valstybės suverenitetu, nacionaliniu identitetu, žmogaus teisėmis bei tarptautiniais santykiais. Nepaisant to, jog pilietybės reguliavimas yra plačiai aptariamas teisiniuose ir politiniuose sluoksniuose, jis dažnai analizuojamas fragmentiškai. Nors ir pavyko rasti nemažai magistro darbų panašia tema iš kitų mokslo sričių, pavyzdžiui, politologijos (Marcinkevičiūtė, 2016), politikos (Ulytė, 2019), istorijos (Raškauskienė, 2013), teisės mokslo atstovai ne taip daug analizuoja šią temą. Daugiausiai teisininkai pasisako atskiruose straipsniuose, kurie kalba apie pilietybę: Nausėda, Perkumienė, Beriozovas 2023 publikavo straipsnį „Pilietybės suteikimo teisinio reguliavimo aspektai nacionalinėje teisėje“, taip pat galima rasti tokias publikacijas, kaip R. Ruškytė. Dviguba pilietybė: kur link? 2024, V. A. Vaičaitis. Dėl Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo projekto 2023. Todėl darytina išvada, magistro baigiamasis darbas ir jo objektas yra originalūs.

Svarbiausi šio magistrinio darbo šaltiniai: rengiant darbą buvo analizuota Lietuvos Respublikos Konstitucija, Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, Konstitucinio teismo nutarimai. Mokslinėje literatūroje remtasi tokiais leidiniais, kaip Egidijus Šileikio „Alternatyvi konstitucinė teisė“, 2005, Sinkevičius, „Lietuvos Respublikos pilietybė 1918-2001 metais“, 2002, Toma Birmontienė ir kiti, Lietuvos Konstitucinė teisė, 2002, Vytautas Sinkevičius, „Dviguba pilietybė: pasiūlymo papildyti Konstitucijos 32 straipsnį analizė“ Jurisprudencija 2008, Nr. 3.

1. PILIETYBĖS TEISINIS INSTITUTAS

1.1. Pilietybės samprata

Pilietybė – tai tarpusavio ryšys tarp Tautos suvereniteto ir asmens laisvės (Birmontienė, *et al.* 2002, p.367). Valstybė negalėtų egzistuoti be piliečių, ne išimtis ir Lietuva. Sąvoka pilietis, piliečiai yra vartojama visose Lietuvos valstybės (1918 – 1992 m.) konstitucijose. Pilietybė yra vienas iš demokratijos garantų, apibrėžiančių asmens, turinčio pilietybę, dalyvavimą valstybės valdyme. Labai svarbus suprasti, kad visos valstybės, kaip ir Lietuva apibrėžia, ką valstybė laiko savo piliečiais, tokiu būdu išskirdamos savo valstybės gyventojus. Teisės literatūroje yra pateikiama daug skirtingų įvairių pilietybės apibrėžimų, vieno konkretaus nėra naudojama, todėl visus juos subendrinus jie pilietybės sąvoka išsiskiria į du pogrupius:

- a. Objektyviai esantis asmens ryšys su valstybe;
- b. Teisės normų, kurios reguliuoja pilietybės santykius visuma (tai yra tarsi savarankiškas konstitucinės teisės institutas) (Birmontienė, *et al.* 2002, p. 367).

Ir būtent pirmajam pogrupiui priklausančią suvokimą yra suformulavęs Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, teigdamas, kad pilietybė – tai nuolatinis asmens politinis ir teisinis ryšys su konkrečia valstybe, pagrįstas abipusėmis teisėmis ir pareigomis, kurios kuria savitarpio pasitikėjimą, lojalumą bei įsipareigojimą ginti valstybę. Valstybių pilietybės įstatymai detalai apibrėžia pilietybės įgijimo sąlygas ir procedūras, įskaitant priesaikos valstybei ar lojalumo deklaracijos reikalavimą (išskyrus gimimo atvejus), ir dažnai draudžia arba griežtai apriboja dvigubą pilietybę. Tarptautinėje teisėje dvigubos pilietybės įteisinimas dažniausiai grindžiamas dvišalėmis tarptautinėmis sutartimis, sudaromomis tarp suinteresuotų valstybių (Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 13 d. nutarimas).

Tačiau svarbu suprasti, kad ne visi valstybėje gyvenantys asmenys yra šalies piliečiai. Valstybės gyventojų visumą sudaro valstybės piliečiai, valstybėje gyvenantys užsieniečiai ir asmenys be pilietybės. Ši valstybės gyventojų visuma sudaro demografinę kategoriją, o ne teisinę. Teisine prasme valstybės gyventojus sudaro, tik valstybės piliečiai ir niekas daugiau. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime, aiškindamas konstitucinį Lietuvos Respublikos pilietybės institutą konstatavo: „Pilietybė yra nuolatinis, nepertraukiamas asmens ir valstybės teisinis ryšys“ (Lietuvos Respublikos Konstitucinis

Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas). Pilietybė atsiranda, kai asmuo įgyja piliečio statusą, ir išlieka tol, kol jis miršta arba praranda pilietybę. Teisinis ryšys tarp piliečio ir valstybės išlieka nepriklausomai nuo to, kur asmuo gyvena – ar valstybės teritorijoje, ar už jos ribų. Net išvykus į kitą valstybę, piliečio teisinis ryšys su savo valstybe nenutrūksta.

Pilietybė nėra vien tik formalus teisinis statusas – ji visada glaudžiai susijusi su suvereniteto, tautinės tapatybės, politinės sistemos, bei asmens teisių ir laisvių klausimais. Lietuvos valstybę kurti ir formuoti turi teisę, tik Lietuvos Respublikos piliečiai, tai yra valstybinė bendruomenė – pilietinė Tauta. Tik piliečiams priklauso teisė nuspręsti, kaip turėtų atrodyti Lietuvos valstybė, apibrėžti jos konstitucinę tvarką, nustatyti valdžios institucijų struktūrą, reglamentuoti santykius tarp asmens ir valstybės, taip pat formuoti šalies ekonominę sistemą ir kitus pagrindinius aspektus. Naudodamiesi savo teisėmis ir laisvėmis, piliečiai tiesiogiai prisideda prie Tautos suvereniteto įgyvendinimo. Tačiau jie ne tik prisideda, bet ir turi išskirtinių teisių, lyginant su kitais šalies gyventojais. Konstitucija išskiria kurias teises turi būtent tik piliečiai:

- 1) teisę reikalauti paskelbti referendumą (9 straipsnio 3 dalis);
- 2) teisę stoti į valstybinę tarnybą (33 straipsnio 1 dalis);
- 3) teisę dalyvauti valdant savo šalį tiek tiesiogiai, tiek per demokratiškai išrinktus atstovus (33 straipsnio 1 dalis);
- 4) teisę rinkti ir būti renkamam į Seimą (34 straipsnio 1 dalis, 56 straipsnis);
- 5) teisę rinkti ir būti renkamam Respublikos Prezidentu (34 straipsnio 1 dalis, 56 straipsnis, 78 straipsnio 1 ir 2 dalys);
- 6) įstatymų leidybos iniciatyvos teisę (68 straipsnio 2 dalis).
- 7) teisę būti teisėjais (112 straipsnio 1 dalis);
- 8) teisę pateikti sumanymą keisti ar papildyti Lietuvos Respublikos Konstituciją (147 straipsnio 1 dalis) ir t.t.

Remiantis Konstitucija piliečiai nėra išskiriami iš kitų šalies gyventojų tik teisėmis, Konstitucija apibrėžia ir labai svarbias pareigas, kurias turi tik Lietuvos Respublikos piliečiai:

- 1) pareigą ginti Lietuvos valstybę nuo užsienio ginkluoto užpuolimo (Konstitucijos 139 straipsnio 1 dalis);

- 2) pareigą atlikti karo ar alternatyviąją krašto apsaugos tarnybą (Konstitucijos 139 straipsnio 2 dalis).

Pilietybė atsiranda kaip viešosios teisinės sąjungos tarp gyventojų ir politiškai organizuotos bendruomenės rezultatas. Ji formuojasi kartu su valstybės susikūrimu, o įstatymai ne sukuria pilietybės, bet tik oficialiai ją įtvirtina. V. Sinkevičius teigia, kad kiekviena valstybė savo vidaus teisės aktais apibrėžia, kas yra jos piliečiai, tačiau valstybės pačios individualiai nėra visiškai laisvos savo nacionaliniais įstatymais ar sudarytomis tarptautinėmis sutartimis nustatydamos pilietybės teisinį reguliavimą. Todėl galima teigti, kad šis teisinis reguliavimas turi užtikrinti žmogaus teisės į pilietybę įgyvendinimą, atitikti tarptautines konvencijas, paprotinę teisę, tarptautinę teisę ir visuotinai pripažįstamus teisės principus, susijusius su pilietybe (Sinkevičius, 2008, p. 17.). Lietuvos Respublikoje pilietybės santykius reguliuojančios normos yra įtvirtintos Lietuvos Respublikos Konstitucijoje (toliau – Konstitucija) ir Lietuvos Respublikos pilietybės įstatyme (toliau – Pilietybės įstatymas). Būtent Pilietybės įstatymo 5 straipsnis apibrėžia kas yra laikoma Lietuvos Respublikos piliečiais:

- 1) asmenys, kurie šio įstatymo įsigaliojimo dieną yra Lietuvos Respublikos piliečiai;
- 2) asmenys, atkūrę Lietuvos Respublikos pilietybę pagal šį įstatymą;
- 3) asmenys, įgiję Lietuvos Respublikos pilietybę pagal šį įstatymą;
- 4) asmenys, išsaugoję Lietuvos Respublikos pilietybę pagal šį įstatymą.

Remiantis Konstitucija ir Pilietybės įstatymu, bendrai pilietybės teisinis reguliavimas gali būti skirstomas į:

1. Pilietybės įgijimo teisinį reguliavimą
2. Pilietybės atkūrimo teisinį reguliavimą
3. Pilietybės netekimo teisinį reguliavimą
4. Dvigubos pilietybės teisinį reguliavimą
5. Pilietybės klausimų nagrinėjimo ir jų sprendimo teisinį reguliavimą

1.2. Pilietybės instituto kilmė

Pilietybės institutas yra esminė valstybės teisės dalis, nusakanti asmens teisinį ryšį su valstybe. Istoriskai pilietybės idėja vystėsi kartu su pirmųjų valstybių susikūrimu, kai atsirado poreikis apibrėžti individų priklausomybę tam tikrai politinei bendruomenei.

Antikoje (VIII a. pr. Kr. – V a. po Kr.) pilietybė turėjo ribotą reikšmę ir buvo taikoma tik tam tikroms visuomenės grupėms. Vienas pirmųjų pilietybės idėją pradėjusių formuoti, tai Platonas, kurio požiūris į pilietiškumą nebuvo nuoseklus ir išpildytas. Platonas siūlė pilietybės idėją, pateikdamas idėjas kaip galėtų būti. Jo paskutiniame darbe „Įstatymai“, kuriame kuriamas Magnesijos miesto modelis, pateikiama kur kas laisvesnė ir lygesnė pilietinio gyvenimo samprata. Skirtingai nei „Valstybėje“, čia piliečiai nėra skirstomi į hierarchines klases pagal jų politines ar ekonomines funkcijas (Stalley, R. F., 1983, p. 2 – 4).

Vienas pirmųjų dokumentuotų pilietybės reguliavimo atvejų, kuris tapo realybe, o ne tik Platoniškomis idėjomis, buvo fiksuojamas Senovės Graikijoje, ypač Atėnuose, kur pilietybė buvo suteikiama tik laisviesiems vyrams, gimusiems iš piliečių tėvų, turintiems žemės nuosavybę. „Pilietis yra tas, kuris turi dalį teisme ir valdžioje“ (Aristotelis, IV a. pr. Kr.). Aristotelis „Politikoje“ siekia suderinti gero piliečio ir gero žmogaus gyvenimą, aprašydamas idealią santvarką, kurioje kiekvienas pilietis gali siekti etinio tobulėjimo, kartu užtikrinančio ir politinę gerovę (Bartninkas, 2023). „Valstybėje“ skirtingai, nei Platono „Įstatymuose“, piliečiai yra skirstomi į hierarchines klases pagal jų politines ar ekonomines funkcijas (Stalley, R. F., 1983, p. 2 – 4).

Romos imperijoje pilietybė tapo labiau teisiškai įtvirtinta ir teikė ne tik politines teises, bet ir teisinę apsaugą. Senovės Romoje pilietybė buvo įgyjama gimstant, jei abu vaiko tėvai buvo piliečiai, taip pat buvo galima ją įgyti pagal įstatymą, pavyzdžiui, išlaisvintiems vergams. Nuo 212 m. po Kr. visi laisvi Romos imperijos gyventojai, nepriklausomai nuo kilmės, automatiškai įgydavo pilietybę. Piliečiai turėjo teisę naudoti oficialų vardą, vilkėti togą, dalyvauti balsavime visuotiniuose susirinkimuose, sudarinėti teises sutartis, tuoktis, apskųsti žiaurus teismo nuosprendžius, taip pat privalėjo mokėti valstybinius mokesčius ir atlikti karinę tarnybą. Pilietybė galėjo būti prarasta tapus vergu, išstremiant iš valstybės arba specialiu

visuotinio susirinkimo sprendimu (Švedaitė, 2025). Tai buvo vienas pirmųjų teisės aktų, suteikusių universalų pilietybės statusą didelėje teritorijoje.

Pilietybė yra būdinga modernioms valstybėms, tačiau skirtingose šalyse ji vystėsi nevienodai. Ilgus amžius Europoje dalyvavimas politikoje buvo prieinamas tik nedidelei visuomenės daliai. Viduramžiais tam tikrus pilietiškumo bruožus galima buvo pastebėti tarp aukštesniųjų luomų narių. Luomas – tai socialinė grupė, kurios nariams buvo nustatytos paveldimos teisės, privilegijos ir pareigos, pagrįstos įstatymais bei papročiais, o jų interesai bei veikla dažnai sutapdavo. Dažniausiai luomai buvo skirstomi į skirtingus pagal etninę kilmę, religiją arba profesiją (Zagreckas *et al.* 2025). Vis dėlto svarbu pabrėžti, kad luominės visuomenės nariai naudojosi šiomis teisėmis ne kaip piliečiai, o kaip savo luomo atstovai.

Pirmoji šalis, kuri įteisino pilietybės institutą kaip teisinę normą, buvo Prancūzija. Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija (Déclaration des Droits de l’Homme et du Citoyen) – tai 1789 m. rugpjūčio 26 d. Prancūzijos revoliucijos metu paskelbtas konstitucinės ir politinės teisės dokumentas, ginantis žmogaus teises. Deklaracijoje pabrėžiama, kad visi žmonės gimsta laisvi ir lygiateisiai, o tokiais ir išlieka. Joje taip pat nurodoma, kad visuomenėje esantys skirtumai gali būti pateisinami tik bendruoju gėriu, o pagrindinis visų politinių susirinkimų tikslas – užtikrinti prigimtines ir neatimamas žmogaus teises. Šis dokumentas tapo modernios pilietybės sampratos pagrindu.

Nors ir pilietybės idėja gimė per Prancūzijos revoliuciją, tai Prancūzijos pilietybė faktiškai buvo įteisinta tik po šimtmečio (Bertossi, 2010). Šiuo metu galiojantis Prancūzijos pilietybės institutas iš esmės buvo nustatytas 1889 m. įstatymu. Nuo to laiko Prancūzijos teisės aktuose buvo taikomi *ius soli* ir *ius sanguinis*. *Ius sanguinis* buvo šiuolaikinė tradicija, sugalvota būtent Prancūzijoje ir XIX a. išplitusi visoje kontinentinėje Europoje. Tačiau nepaisant šios stiprios *ius sanguinis* tradicijos, Prancūzija taip pat buvo pirmoji imigracijos šalis Europoje, dėl to vėl imta taikyti *ius soli*, kad imigrantų vaikams būtų suteikta pilietybė, net ir prieš jų valią (Bertossi, 2010).

Kalbant apie Lietuvoje pilietybės instituto įteisinimą pirmąjį kartą, tai Lietuvoje pirmasis teisės aktas, reglamentavęs pilietybės klausimus, buvo 1919 m. sausio 9 d. Ministerių Kabineto priimtas Laikinasis įstatymas Apie Lietuvos Pilietybę (Andriulis *et al.*, 2002, p. 331.). Jis

nustatė, kad Lietuvos piliečiais laikomi visi asmenys, kurie iki 1914 m. gyveno Lietuvos teritorijoje, taip pat jų vaikai. Lietuvos pilietybės institutas toliau evoliucionavo tarpukario metais, o po Antrojo pasaulinio karo sovietinė okupacija pakeitė pilietybės teisinį reguliavimą. Šiuolaikinė pilietybės samprata atsirado atkūrus nepriklausomą Lietuvos valstybę. 1918–1940 m. Lietuvos pilietybės institutas buvo įtvirtintas visose 5 konstitucijose. Paskutiniai aktyviausi veiksmai vyko, Lietuvai dar būnant Sovietų Sąjungos sudėtyje, kai 1989 m. priėmė Pilietybės įstatymą. Vadovaudamasi principu *ex iniuria ius non oritur*, Lietuva, 1990 m. kovo 11 d. paskelbusi nepriklausomybę, iš pradžių atkūrė 1938 m. Konstitucijos galiojimą. Vis dėlto dalis jos nuostatų buvo laikinai sustabdytos, kadangi jos nesiderino su demokratijos principais arba jose numatytos institucijos jau buvo nebeaktualios. Galiausiai, visiškai atsisakius 1938 m. Konstitucijos taikymo, buvo priimtas Laikinasis Pagrindinis Įstatymas, kuris buvo pritaikytas prie to meto politinių ir visuomeninių realių (Krūma, 2009, p. 97).

Lietuvos pilietybės teisinės raidos procesą galima suskirstyti į tris svarbiausius etapus. Pirmasis etapas prasidėjo 1989 metais, kai buvo priimtas įstatymas, numatantis gana liberalius pilietybės įgijimo reikalavimus. Šis laikotarpis baigėsi 1991 metais, kai, Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, buvo priimtas naujas įstatymas, nustatęs griežtesnes sąlygas pilietybei įgyti. Antrasis etapas buvo sudėtingas, nes nuolat buvo bandoma suderinti pilietybės tęstinumo principą su siekiu išvengti dvigubos pilietybės situacijų. Trečiasis etapas prasidėjo 2002 metais, įsigaliojus naujam Pilietybės įstatymui, kuris siekė supaprastinti iki tol galiojusią teisinę bazę ir švelninti dvigubos pilietybės reguliavimą (Krūma, 2009, p. 98).

1.3. Pilietybės įgijimas

Pilietybės įgijimo tvarkos reguliavimas yra esminė valstybės teisinės sistemos dalis, nustatanti, kokiomis aplinkybėmis asmenys gali tapti valstybės piliečiais. Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimas glaudžiai siejamas su tautinės tapatybės išlaikymu, piliečių teisių apsauga ir valstybės integralumo užtikrinimu. Konstitucijos 12 straipsnyje yra įtvirtinta:

„Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais įstatymo nustatytais pagrindais.

Išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis.

Pilietybės įgijimo ir netekimo tvarką nustato įstatymas. “

Tad pirmasis pilietybės įgijimo pagrindas yra tiesiogiai įvardijamas Konstitucijoje – gimimas, tuo tarpu taisyklė, kad pilietybės įgijimo ir netekimo tvarką nustato įstatymas, imperatyviai įstatymų leidėjui sukuriama pareiga – priimti įstatymą, kuris nustatytų pilietybės įgijimo pagrindus ir reguliuotų pilietybės įgijimo ir netekimo tvarką. Taip ir buvo padaryta ir tam yra priimtas ir galiojantis šiuo metu Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas. Šis įstatymas parodo, jog įstatymų leidėjas turi diskreciją, kadangi Konstitucijoje yra įvardijama, kad galima įgyti pilietybę kitais įstatymo pagrindais. Pilietybės įstatymo 13 straipsnis suformuoja būdus kaip Lietuvos Respublikos pilietybė gali būti įgyjama:

1. Gimstant (filiacija) – pilietybės įgijimas gimimo pagrindu yra pagrindinis ir dažniausiai taikomas būdas tapti Lietuvos piliečiu. Šis mechanizmas padeda išlaikyti pilietybės tęstinumą bei saugoti tautinį identitetą (Birmontienė, *et al.*, 2012, p. 337). Pagal Pilietybės įstatymo 9 straipsnį, Lietuvos pilietybė suteikiama vaikui, jei:

- abu tėvai yra Lietuvos Respublikos piliečiai;
- vienas iš tėvų yra Lietuvos Respublikos pilietis, o kitas – užsienio valstybės pilietis ar asmuo be pilietybės;
- vaikas gimė Lietuvoje ir negali įgyti kitos valstybės pilietybės.

Šis reguliavimas remiasi *jus sanguinis* (kraujo teisės) ir *jus soli* (žemės teisės) principų deriniu, kuris garantuoja vaiko teisę turėti pilietybę ir kartu užtikrina, kad Lietuvos pilietybė būtų suteikiama asmenims, turintiems glaudų ryšį su valstybe. Šios idėjos esmė yra ta, kad įstatymų leidėjas negali sulyginti žemės principo ir kraujo principo kaip tapačių principų (Šileikis, 2005, p.124).

Pilietybės įgijimas gimimu nuo kitų išskirtinis yra tuo, kad jam nėra reikalingi jokie sprendimai ar nutarimai, toks procesas yra automatinis tai yra, kad po vaiko gimimo tėvams jį registruojant šio proceso metu tiesiog yra įrašoma jo pilietybė, bet svarbu suprast, kad visi gimę Lietuvoje vaikai netampa Lietuvos piliečiais, tai yra automatinis procesas, tik kai tėvai yra Lietuvos piliečiai (Birmontienė, *et al.*, 2012, p. 337).

2. Suteikus Lietuvos Respublikos pilietybę supaprastinta tvarka – Lietuvos pilietybės suteikimas supaprastinta tvarka taikomas lietuvių kilmės asmenims, leidžiant jiems įgyti Lietuvos pilietybę be įprasto natūralizacijos proceso. Asmuo gali kreiptis dėl šios pilietybės suteikimo, jei jis yra lietuvių kilmės ir turi tai patvirtinančius dokumentus (Pilietybės įstatymo 39 straipsnis).

Remiantis Pilietybės įstatymo 2 straipsnio 6 dalimi, lietuvių kilmės asmeniu yra laikomas toks asmuo, kurio tėvai ar seneliai arba vienas iš tėvų ar senelių yra ar buvo lietuviai ir kuris pats laiko save lietuviu ir deklaruoja tai rašytiniu pareiškimu. Lietuvos pilietybė supaprastinta tvarka gali būti suteikta tik tiems lietuvių kilmės asmenims, kurie anksčiau nebuvo Lietuvos piliečiai. Svarbu paminėti, kad įgyjant Lietuvos pilietybę šiuo būdu, asmuo privalo atsisakyti turimos užsienio valstybės pilietybės.

Prašymai dėl pilietybės suteikimo supaprastinta tvarka teikiami Respublikos Prezidentui per Migracijos departamentą, Migracijos tarnybą arba Lietuvos diplomatinės atstovybės ir konsulinės įstaigos užsienyje.

3. Suteikus Lietuvos Respublikos pilietybę natūralizacijos tvarka – tai procesas, leidžiantis asmeniui, kuris atitinka teisės aktuose numatytus kriterijus, įgyti Lietuvos pilietybę. Ši pilietybės įgijimo būdą reglamentuoja Pilietybės įstatymo 18 straipsnis. Šio proceso reikalavimai apima tam tikrą gyvenimo laikotarpį Lietuvoje, lietuvių kalbos mokėjimą, lojalumą valstybei bei kitas sąlygas.

Natūralizacijos procesas, numatytas Pilietybės įstatyme, suteikia galimybę tapti Lietuvos piliečiu asmenims, kurie:

- ne mažiau kaip 10 metų nuolat gyveno Lietuvoje (t.y. turi nuolatinę gyvenamąją vietą);
- turi teisėtą pragyvenimo šaltinį (t.y. turi arba nuolatinį darbą, arba kitą legalų pragyvenimo šaltinį);
- moka lietuvių kalbą (t.y. asmuo yra išlaikęs lietuvių kalbos egzaminą);
- žino Lietuvos Respublikos Konstituciją ir pagrindinius įstatymus (turi būti išlaikęs Konstitucijos pagrindų įstatymą);
- prisiekia lojalumu Lietuvos valstybei (Pilietybės įstatymas 18 straipsnis).

Lietuvių kalbos ir Konstitucijos pagrindų įstatymo egzaminai yra neprivalomi remiantis Pilietybės įstatymo 18 straipsniu, kai yra atitinkami tam tikri kriterijai: jeigu asmuo yra vyresnis nei 65 metai, asmeniui nustatytas 0–55 procentų darbingumo lygis, ir asmenims, kuriems sukako senatvės pensijos amžius ir kuriems teisės aktų nustatyta tvarka yra nustatytas didelių ir vidutinių specialiųjų poreikių lygis, taip pat asmenims, turintiems sunkių lėtinių psichikos ir elgesio sutrikimų egzaminų reikalavimas nėra taikomas.

Natūralizacijos būdu pilietybę įgyjantiems asmenims dažnai taikomas dvigubos pilietybės ribojimas, išskyrus įstatyme numatytas išimtis. Kiekvienu atveju, nors ir asmuo atitinka visus kriterijus yra atsižvelgiama į Lietuvos Respublikos interesus (Birmontienė, *et al.*, 2012, p. 339).

4. Suteikus Lietuvos Respublikos pilietybę išimties tvarka – tai specifinis pilietybės įgijimo būdas, taikomas ypatingų nuopelnų asmenims, kurių veikla reikšmingai prisideda prie Lietuvos valstybės plėtros ir jos pripažinimo tarptautiniu mastu. Šis mechanizmas dažniausiai pasitelkiamas, kai asmuo savo pasiekimais žymiai prisidėjo prie Lietuvos mokslo, kultūros, meno, sporto, technologijų ar kitų svarbių sričių pažangos.

Istorinė raida šio pilietybės suteikimo būdo yra pakankamai ilga: 1991 m. priimtame Pilietybės įstatyme buvo numatyta galimybė suteikti Lietuvos pilietybę užsieniečiams, turintiems ypatingų nuopelnų valstybei, netaikant įprastų natūralizacijos reikalavimų. Nuo 1993 m. įsigaliojusioje naujoje įstatymo redakcijoje ši teisė buvo aiškiai priskirta Respublikos Prezidentui, kuris gali pilietybę suteikti išimties tvarka, laikantis įstatyme nustatytos procedūros. 1999 m. Respublikos Prezidentas patvirtino Konvenciją dėl asmenų be pilietybės statuso, kurioje nurodoma, jog susitariančiosios valstybės privalo užtikrinti asmenims be pilietybės tokias pačias teises ir statusą, kokį paprastai turi užsieniečiai (Konvencija dėl asmenų be pilietybės statuso 7 straipsnio 1 dalis). Po šios sutarties ratifikavimo Pilietybės įstatymo naujoje redakcijoje atsirado nuostata, leidžianti išimties tvarka suteikti pilietybę ne tik užsieniečiams, bet ir asmenims be pilietybės. Konstituciniam Teismui priėmus nutarimą 2003 m., kuris nagrinėjo pilietybės suteikimo išimties tvarka klausimus, 2004 m. Pilietybės įstatyme pirmą kartą buvo įtvirtintas reikalavimas, kad asmuo, siekiantis pilietybės išimties tvarka, turi būti

integravęsis į Lietuvos visuomenę (Pilietybės įstatymo 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 26, 27, 28, 30, 31, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 5 straipsnio 1 dalis). Be to, buvo nustatyta, jog teisinės pasekmės pilietybę įgijusiam asmeniui gali būti taikomos tik jo nepilnamečiam vaikui, jei šis neturi pilietybės (Pilietybės įstatymo 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 26, 27, 28, 30, 31, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymo 5 straipsnio 3 dalis). 2006 m. įstatymo pakeitime buvo patikslinta, kad ypatingais nuopelnais Lietuvos Respublikai laikoma tokia užsieniečių ar asmenų be pilietybės veikla, kuri reikšmingai prisideda prie valstybės stiprinimo, Lietuvos autoriteto didinimo tarptautinėje arenoje. Taip pat buvo įtvirtinta nuostata, jog pilietybė išimties tvarka gali būti suteikiama ir tuomet, kai tai atitinka viešąjį interesą arba prisideda prie Lietuvos vardo garsinimo pasaulyje. Pilietybės įstatymo nuostatos dėl aptariamo pilietybės suteikimo išimties tvarka pakartotinai keitėsi po Konstitucinio Teismo 2006 m. priimto nutarimo.

Ne mažiau svarbi yra ir lingvistinė sąvokos prasmė „pilietybės suteikimas išimties tvarka“. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo nutarime pabrėžė, kad įstatyme vartojama formuluotė „išimties tvarka“ turi būti aiškinama remiantis lietuvių kalbos žodyno pateikiama šios sąvokos reikšme. Žodyne „išimtinis“ apibrėžiamas kaip „išskirtinis“, „ypatingas“, „nepaprastas“. Taigi, vadovaujantis šiuo aiškinimu, Lietuvos Respublikos pilietybės suteikimas išimties tvarka laikytinas išskirtine, ypatinga ir nepaprasta situacija (Jarašiūnas, *et al.*, 2010, p. 529.)

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad įstatymų leidėjas turi diskreciją nustatyti Lietuvos Respublikos pilietybės įgijimo ir netekimo pagrindus ir reguliuoti pilietybės įgijimo ir netekimo tvarką. Tai darydamas įstatymų leidėjas negali paneigti pilietybės instituto prigimties ir prasmės, bei turi paisyti Konstitucinio reikalavimo, kad Lietuvos Respublikos pilietis kartu gali būti ir kitos valstybės piliečiu tik atskirais įstatymo nustatytais atvejais (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas). Išimties tvarka Lietuvos pilietybė suteikiama individualiai konkrečiam asmeniui ir šis sprendimas neturi jokios įtakos tokio asmens šeimos narių pilietybei (Nausėda, *et al.* 2022).

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 20 straipsnio 1 dalimi, sprendimą dėl pilietybės suteikimo išimties tvarka priima šalies vadovas. Taikant šią tvarką, prašymai dėl pilietybės suteikimo dažniausiai nagrinėjami per valstybines institucijas, kurios surenka ir vertina informaciją, o galutinį sprendimą priima Respublikos Prezidentas. Remiantis Pilietybės įstatymo 23 straipsniu, asmuo, kuriam dekretu pilietybė suteikiama išimties, privalo iškilmingai ir viešai prisiekti Lietuvos Respublikai. Šiai priesaikai duoti numatytas šešių mėnesių terminas nuo dienos, kai įsigalioja Respublikos Prezidento dekretas dėl pilietybės suteikimo. Tik po priesaikos asmuo oficialiai tampa Lietuvos Respublikos piliečiu ir įgyja visas su pilietybe susijusias teises, laisves bei pareigas.

5. Gražinus Lietuvos Respublikos pilietybę – tai Pilietybės įstatymo 9 straipsnyje numatyta galimybė atkurti Lietuvos Respublikos pilietybę asmenims, kurie iki 1940 m. birželio 15 d. yra turėję Lietuvos Respublikos pilietybę, ir jų palikuonys, kurie iki šio įstatymo įsigaliojimo nėra įgiję Lietuvos Respublikos pilietybės, turi neterminuotą teisę atkurti Lietuvos Respublikos pilietybę, neatsižvelgiant į tai, kokioje valstybėje – Lietuvos Respublikoje ar kitoje valstybėje – jie nuolat gyvena. 1991 m. gruodžio 5 d. priimtame Pilietybės įstatyme šis pilietybės įgijimo būdas vadinosi – Lietuvos Respublikos pilietybės atstatymas (Sinkevičius, 2002, p. 162). Šis procesas nėra vien tik teisinis sprendimas – jis taip pat simbolizuoja moralinę valstybės atsakomybę atkurti nutrūkusius ryšius su buvusiais piliečiais ir jų šeimomis. Kartu tai yra priemonė, padedanti sustiprinti diasporos bendruomenės ryšį su Lietuva. Iki šios teisės realizavimo (t. y. pilietybės įgijimo šiuo būdu) minėti asmenys ir jų šeimos nariai gali atvykti ir gyventi Lietuvos Respublikoje be vizų. Tokiems asmenims išduodami šią teisę patvirtinantys dokumentai (Birmontienė, *et al.*, 2002, p. 376).

XX amžiuje daugelis žmonių neteko Lietuvos pilietybės dėl:

- Sovietinės okupacijos ir aneksijos, kai daug Lietuvos piliečių buvo deportuoti į Sovietų Sąjungą arba pasitraukė į užsienį ieškodami saugumo;
- Antrojo pasaulinio karo, kurio metu dėl karo veiksmų ir represijų grėsmės daugelis žmonių emigravo į Vakarų;

- Okupacinės valdžios įvestų pilietybės ribojimų, kai okupacinės administracijos siekė panaikinti nepriklausomos Lietuvos valstybės teisinį tęstinumą ir kartu sunaikinti pilietybės instituciją.

Lietuvos pilietybės atkūrimas yra reikšmingas ne tik teisiniu, bet ir kultūriniu požiūriu. Tai leidžia išlaikyti Lietuvos kultūrinę tapatybę, stiprina bendradarbiavimą su užsienio lietuviais ir suteikia jiems galimybę aktyviai dalyvauti šalies politiniame, ekonominiame bei socialiniame gyvenime, tačiau svarbus pilietybės atkūrimo instituto momentas, kad pagal anksčiau minėtąjį Pilietybės įstatymo 9 straipsnį atkuriamą pilietybę gali būti tik tada jeigu asmenys nėra kitos valstybės piliečiai ir pilietybę gali būti atkurta tik vieną kartą.

6. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių nustatytais pagrindais – tai unikalus teisinis instrumentas, įvardijamas Pilietybės įstatymo 13 straipsnyje. Šis pilietybės įgijimo būdas leidžia spręsti pilietybės klausimus tarptautiniu mastu pagal Lietuvos Respublikos ir kitų šalių sudarytus susitarimus. Dažniausias pilietybės įgijimas tokiu pagrindu, tai optacija, kas reiškia laisvą pilietybės pasirinkimą, kai remiantis tarptautinėmis sutartimis keičia valstybės teritorija. Lietuvoje toks pilietybės įgijimo būdas buvo nustatytas Pilietybės įstatymo 1989 m. redakcijoje tokiems asmenims, kurie iki šio įstatymo įsigaliojimo nuolatos gyveno Lietuvos Respublikos teritorijoje ir turi arba nuolatinį darbą, arba kitą legalų pragyvenimo šaltinį, tokiu atveju jie per dvejus metus turėjo teisę pasirinkti ar tapti Lietuvos piliečiais ar likti SSRS piliečiais (Birmontienė, *et al.*, 2012, p. 342).

Pilietybės įgijimas pagal tarptautines sutartis yra esminis būdas suderinti nacionalines pilietybės politikos nuostatas su tarptautiniais įsipareigojimais. Tai suteikia galimybę efektyviau spręsti su migracija, teisinių ryšių išlaikymu ir pilietybės praradimu susijusias problemas. Vis dėlto, siekiant maksimalaus efektyvumo, būtina aktyviai plėtoti dvišalius ir daugiašalius susitarimus bei užtikrinti, kad jų nuostatos būtų aiškiai ir skaidriai įgyvendinamos. Pilietybės įgijimas tarptautinių sutarčių nustatytais pagrindais atveria galimybę tapti Lietuvos Respublikos piliečiais ne lietuvių kilmės asmenims (Šileikis, 2005). Šiuo metu nėra galiojančių tarptautinių sutarčių, kurių pagrindu galėtų būti Lietuvos Respublikos pilietybė tarptautinių sutarčių nustatytais pagrindais.

1.4. Pilietybės netekimas

Pilietybės atėmimas¹ – tai praktika, turinti galias istorines šaknis, nuo seniausių laikų naudojama valstybių tiek kaip baudžiamoji sankcija, tiek kaip politinė priemonė. Tai buvo būdas šalinti nepageidaujamus asmenis iš visuomenės gyvenimo, formuojant valstybę pagal valdžios viziją ir ideologinius siekius. Tokiu būdu buvo siekiama išlaikyti socialinę bei politinę tvarką ir vieningumą. Praėjęs šimtmetis pateikia gausybę pavyzdžių, kaip pilietybės netekimas buvo taikomas kaip priemonė prieš tariamai nelojalius ar „nepatogius“ asmenis. Sovietų Sąjungoje ši priemonė buvo naudojama siekiant užgniaužti antisovietinį pasipriešinimą ir nutildyti kitaminčius, o JAV bei Graikijoje denacionalizacija tapo priemone kovojant su įtariamu komunizmo plitimu (Twomey, 2023, p. 409 – 411).

Ypač kraštutiniais atvejais pilietybės netekimas tapo masinio persekiojimo ir etninio valymo dalimi. Prieš Antrąjį pasaulinį karą, tiek ir jo metu nacių režimas vykdė sistemingą pilietybės atėmimą, nukreiptą prieš tam tikras tautines ir religines grupes, siekiant jas marginalizuoti ir sunaikinti. Po karo panašių priemonių ėmėsi ir Graikija, taikydama šią praktiką politiniams oponentams (Twomey, 2023, p. 409 – 411).

Nors laikotarpiu po Antrojo pasaulinio karo šių praktikų mastai sumažėjo, XXI amžiuje susidomėjimas pilietybės atėmimu vėl sugrįžo. Tai susiję su didėjančia valstybių tendencija pasitelkti pilietybės atėmimo galias, ypač natūralizuotiems piliečiams, kovos su terorizmu kontekste. Terorizmo grėsmė ir su ja susijęs visuomenės nesaugumo jausmas paskatino griežtinti teisines priemones ir leisti valstybei spręsti, ar pilietis vis dar vertas priklausyti politinei bendruomenei. Kaip teigia Macklin, šiuolaikinėse Vakarų valstybėse pilietybės atėmimas dažnai veikia ne tik kaip nacionalinio saugumo instrumentas, bet ir kaip simbolinė procedūra, leidžianti „pagaminti“ svetimąją – kitaip tariant, valstybė sąmoningai kuria skirtį tarp „saviškių“ ir „grėsmę keliančių kitų“, taip stiprindama politinę bendruomenės tapatybę. (Macklin, 2014, p. 4)

Svarbu pabrėžti, kad diskusijose dėl pilietybės atėmimo visada susiduriama su esminiu prieštaravimu tarp dviejų principų: valstybės teisės savarankiškai nustatyti, kas priklauso jos pilietinei bendruomenei, ir asmens teisės nebūti savavališkai pilietybės netekusiu. Valstybių

¹ Šiame darbe vartojamos sąvokos pilietybės netekimas ir pilietybės atėmimas gali būti vartojamos kaip sinonimai, nors iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti nevienodai. Skirtingi autoriai šias sąvokas naudoja nevienodai.

suverenitetas, grindžiamas teisės principais, užtikrina jų teisę spręsti pilietybės klausimus. Ši nuostata aiškiai įtvirtinta 1930 m. Hagos konvencijos 1 straipsnyje, kuris deklaruoja, kad „kiekviena valstybė pagal savo įstatymus nustato, kas yra jos piliečiai“ (Twomey, 2023, p. 409 – 411).

Tačiau žmogaus teisių raida, ypač po Antrojo pasaulinio karo, leido formuotis naujai pilietybės sampratai – kaip esminei ir neatimamajai žmogaus teisei. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija akcentuoja kiekvieno žmogaus teisę turėti pilietybę, ją keisti ir nebūti savavališkai jos netekus. Šią nuostatą papildė daugybė tarptautinių sutarčių, regioninių susitarimų ir konvencijų, kurios siekia apsaugoti žmogų nuo savavališko ir diskriminuojančio valstybių elgesio. Taigi, šiuolaikinėje tarptautinėje teisėje vyksta nuolatinė įtampa tarp valstybių suverenių sprendimų ir tarptautinių žmogaus teisių apsaugos standartų, o šis konfliktas ypač ryškus sprendžiant pilietybės atėmimo teisėtumo klausimus (Twomey, 2023, p. 409 – 411).

Ne išimtis ir Lietuvoje, pilietybės netekimo institutas yra labai svarbi valstybės teisinės sistemos dalis, reglamentuojanti atvejus ir sąlygas, kada asmuo gali netekti Lietuvos pilietybės. Šis institutas apima tiek savanorišką pilietybės atsisakymą, tiek priverstinį pilietybės netekimą dėl tam tikrų veiksmų ar aplinkybių (Vadapalas, 2024).

Lietuvos pilietybės netekimo pagrindai ir procedūros yra nustatytos Pilietybės įstatymo 24 straipsnyje. Pagal šį straipsnį, pilietybės netekimo pagrindai yra šie:

- 1) atsisakius Lietuvos Respublikos pilietybės – kiekvienas Lietuvos pilietis turi teisę nevaržomas atsisakyti pilietybės (Sinkevičius, 2002, p. 162). Remiantis pilietybės įstatymo 25 straipsniu egzistuoja viena išimtis kada prašymas dėl Lietuvos Respublikos pilietybės atsisakymo negali būti nagrinėjamas, tai yra jeigu prašantis asmuo yra įtariamasis ar kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką arba jam yra įsiteisėjęs ir vykdytinas teismo nuosprendis. Dažniausi atvejai kada pilietybės yra atsisakoma, tai santuoka arba emigracija (Birmontienė, *et al.* 2002, p. 380);
- 2) įgijus kitos valstybės pilietybę, išskyrus šiame įstatyme numatytus atvejus – jeigu Lietuvos pilietis įgyja kitos valstybės pilietybę, jis netenka Lietuvos pilietybės, tačiau įstatyme yra numatytos išimtys leidžiančios išsaugoti abi pilietybes;
- 3) Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių nustatytais pagrindais – šio pilietybės netekimo pagrindo esmė ta, kad jeigu Lietuvos Respublikos tarptautine sutartimi

numatomi kitokie nei Pilietybės įstatyme numatomi pilietybės netekimo atvejai, tokiu atveju bus vadovaujama tarptautine sutartimi, o ne įstatymu (Sinkevičius, 2002, p. 164);

- 4) jeigu Lietuvos Respublikos pilietis tarnauja kitos valstybės tarnyboje neturėdamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės leidimo – Lietuvos pilietis, pradėjęs tarnauti kitos valstybės tarnyboje be Lietuvos Vyriausybės leidimo, gali netekti Lietuvos pilietybės, tokia situacija apima tarnybą kitos valstybės kariuomenėje, valstybinėse institucijose ar kitose oficialiose struktūrose;
- 5) įgijus Lietuvos Respublikos pilietybę pateikus suklastotus dokumentus ar kitokiu apgaulės būdu – jeigu asmuo įgijo Lietuvos pilietybę naudodamasis suklastotais dokumentais ar kitais apgaulės būdais, tai yra veikiant nesąžiningai, tokiu atveju pilietybę gali būti atimta;
- 6) paaiškėjus įstatyme nurodytoms aplinkybėms, dėl kurių šiam asmeniui Lietuvos Respublikos pilietybė negalėjo būti suteikta, atkurta, grąžinta ar išsaugota – šis pilietybės netekimo pagrindas gali apimti tokias situacijas, kai asmuo nuslėpė svarbią informaciją ar neatitiko būtinų reikalavimų.;
- 7) paaiškėjus, kad sprendimas dėl asmens Lietuvos Respublikos pilietybės priimtas pažeidus šį ar kitus Lietuvos Respublikos įstatymus – šio pilietybės netekimo pagrindo tikslas užtikrinti teisinės sistemos vientisumą ir teisėtumą.;
- 8) jeigu asmuo, kuriam taikomas reikalavimas pateikti įrodymus apie kitos valstybės pilietybės netekimą, jų nepateikė per įstatymo nustatytą terminą – šis pilietybės netekimo pagrindas svarbus norint išvengti dvigubos pilietybės atvejų, jei jie nėra leidžiami pagal Pilietybės įstatymą;
- 9) jeigu asmuo, kuris Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo išimties tvarka, būdamas ir kitos valstybės pilietis, savo veiksmais kelia grėsmę Lietuvos Respublikos saugumo interesams, viešai reiškia palaikymą valstybei, keliančiai grėsmę Lietuvos Respublikos ir (ar) kitų Europos Sąjungos valstybių narių ir (ar) jų sąjungininkų saugumo interesams – tai naujausiai priimtas pilietybės netekimo pagrindas, kuris galima teigti buvo priimtas susiklosčius konkrečiai Margaritos Drobiazko situacijai (Meškauskaitė, 2023).

Pilietybės netekimo procedūra priklauso nuo netekimo pagrindo. Pavyzdžiui, jei asmuo savanoriškai atsisako pilietybės, jis pateikia atitinkamą prašymą, kurį nagrinėja

kompetentingos institucijos. Jei pilietybė netenkama dėl kitų priežasčių, tokių kaip kitos valstybės pilietybės įgijimas ar tarnyba kitos valstybės tarnyboje be leidimo, sprendimą dėl pilietybės netekimo priima vidaus reikalų ministras ar jo įgaliota institucija.

Pilietybės netekimo klausimai yra reglamentuojami ir tarptautiniu mastu. Europos konvencijos dėl pilietybės 7 straipsnis skirsto pilietybės netekimo pagrindus į pilietybės netekimą valstybės iniciatyva ir pilietybės netekimą pagal įstatymą (*ex lege*). Pilietybės atėmimas kaip sankcija reikalauja atskiro dėmesio dėl šios priemonės teisėtumo kriterijų, kuriuos taiko tarptautiniai teismai ir institucijos (Vadapalas, 2024).

1.5. Daugybinės² pilietybės samprata

„Dviguba pilietybė arba bipatrizmas – tai toks asmens teisinis statusas, kai pastarasis vienu metu turi dviejų ar daugiau valstybių pilietybę“ (Birmontienė, *et al.* 2002, p. 383). Lietuvos konstitucija yra nustačiusi viengubos pilietybės principą, su įstatymo reguliuojamomis išimtimis – Konstitucijos 12 straipsnio 2 dalis tvirtina: „Išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis.“ Iš pirmo žvilgsnio atrodo, jog Konstitucija griežtai draudžia dvigubą pilietybę (yra laikomasi idėjos, jog nėra galima turėti dviejų lygiaverčių santykių su skirtingomis valstybėmis), tačiau pasigilinus labiau matoma, kad toks draudimas nėra absoliutus, kadangi atskirais Pilietybės įstatymo reglamentuojamais atvejais yra suteikiama galimybė būnant kitos valstybės piliečiu būti ir Lietuvos piliečiu. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2013 m. kovo 13 d. sprendimu aiškindamas Konstitucijos 12 straipsnio nuostatą ir jos turinį „išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis“, yra pabrėžęs, kad dvigubos pilietybės atvejai turi būti labai reti, o tai reiškia išimtiniai. Teigiama, kad Konstitucijoje negalima įtvirtinti teisinio reguliavimo, pagal kurį dviguba pilietybė taptų paplitusia situacija. Be to, neleidžiamas ir toks Pilietybės įstatymo interpretavimas, kuris leistų dvigubą pilietybę traktuoti kaip dažną ar įprastą atvejį.

² Sąvokos „dviguba pilietybė“ ir „daugybinė pilietybė“ skirtinguose šaltiniuose vartojamos nevienodai ir netiksliai – kai kurie autoriai jas naudoja kaip sinonimus, o kiti tarp jų daro aiškų skirtumą. Šiame darbe naudojamos abi sąvokos, dėl šios priežasties darbe gali pasitaikyti tam tikras terminologinis nenuoseklumas.

Tas darytina išvada, kad Konstitucijos 12 straipsnyje yra įtvirtintas dvigubos pilietybės draudimo principas, kuris nėra absoliutus.

Pagal Pilietybės įstatymo 7 straipsnį Lietuvos Respublikos pilietis gali būti kartu ir kitos valstybės pilietis, jeigu jis atitinka bent vieną iš šių sąlygų:

- 1) Lietuvos Respublikos pilietybę ir kitos valstybės pilietybę įgijo gimdamas;
- 2) yra asmuo, išstremtas iš okupuotos Lietuvos Respublikos iki 1990 m. kovo 11 d.;
- 3) yra asmuo, išvykęs iš Lietuvos iki 1990 m. kovo 11 d.;
- 4) yra šio straipsnio 2 ar 3 punkte nurodyto asmens palikuonis;
- 5) sudarydamas santuoką su kitos valstybės piliečiu dėl to savaime (*ipso facto*) įgijo tos valstybės pilietybę;
- 6) yra asmuo, įvaikintas Lietuvos Respublikos piliečių (piliečio), iki jam sukako 18 metų, ir dėl to įgijęs Lietuvos Respublikos pilietybę pagal šio įstatymo 17 straipsnio 1 dalį;
- 7) yra asmuo – Lietuvos Respublikos pilietis, jeigu jį, iki jam sukako 18 metų, įvaikino kitos valstybės piliečiai (pilietis) ir dėl to jis įgijo kitos valstybės pilietybę;
- 8) Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo išimties tvarka, būdamas kitos valstybės pilietis;
- 9) yra asmuo, kuris išsaugojo Lietuvos Respublikos pilietybę arba kuriam Lietuvos Respublikos pilietybė buvo grąžinta dėl to, kad jis turi ypatingų nuopelnų Lietuvos valstybei;
- 10) Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo turėdamas pabėgėlio statusą Lietuvos Respublikoje;
- 11) yra asmuo, kuris gimdamas įgijo Lietuvos Respublikos pilietybę, o kitos valstybės pilietybę, iki jam sukako 18 metų, įgijo ne gimdamas.

1.6. Teisiniai veiksniai, skatinantys dvigubos pilietybės atsiradimą tarptautiniu mastu

Praėjusiais dešimtmečiais įvairių šalių pilietybės įstatymuose, tarptautinėse sutartyse ir konvencijose atsispindėjo bendras tarptautinis sutarimas – siekis kiek įmanoma sumažinti dvigubos pilietybės atvejus. Pagrindinis šios tendencijos motyvas buvo įsitikinimas, kad dviguba pilietybė gali neigiamai paveikti tiek tarptautinius santykius tarp valstybių, tiek ir

asmenų teisinį statusą. Be to, ji neretai buvo vertinama kaip galimas lojalumo vienai valstybei praradimas (Faist, T., Gerdes, J. 2008, p.5).

Kaip teigia Thomas Faist ir Jurgen Gerdes, nuo XIX a. vidurio iki ilgą laiką po Antrojo pasaulinio karo daugelis šalių laikėsi dviejų itin griežtų įstatymų. Pirmasis iš jų reiškė, kad norint įgyti kitos valstybės pilietybę, pirmiausia reikėjo atsisakyti ankstesnės, kas reikšdavo tarsi bausmę. Daugelyje šalių pilietybės netekimas įvykdavo savaime, jei asmuo tapdavo kitos valstybės piliečiu per natūralizacijos procesą arba aktyviai dalyvaudavo kitos šalies politiniame ar visuomeniniame gyvenime. Kai kurios valstybės netgi numatė, kad siekiant natūralizacijos, būtina oficialiai atsisakyti anksčiau turėtos pilietybės (Faist, T., Gerdes, J. 2008, p.5).

Antrasis griežtasis įstatymas buvo skirtas situacijoms, kai dviguba pilietybė atsirasdavo dėl gimimo aplinkybių. Tokiais atvejais asmenys, sulaukę pilnametystės, privalėjo:

- pasirinkti tik vieną pilietybę;
- arba, jei to nepadarydavo, galėjo būti ištremti (Faist, T., Gerdes, J. 2008, p.5).

Siekiant sumažinti konfliktus tarp valstybių, XX a. buvo sudaryta daug tarptautinių ir regioninių konvencijų, reguliuojančių pilietybės klausimus (Bauböck, R., Ersbøll, E., Groenendijk, K., Waldrauch, H., 2006, p. 5). Viena iš pirmųjų svarbiausių tarptautinių sutarčių šioje srityje buvo 1930 m. Hagos konvencija, kuri siekė sumažinti dvigubos pilietybės atvejus bei įtvirtinti pagrindinius pilietybės politikos principus. (Hagos konvencija 1930 m.) Hagos konvencijos 1 straipsnyje buvo įtvirtintas principas, kad pilietybės suteikimas yra išskirtinė valstybės prerogatyva: „Kiekviena valstybė savo įstatymu nustato, kas yra jos piliečiai. Šį įstatymą turi pripažinti kitos valstybės, jeigu jis atitinka tarptautines konvencijas, tarptautinį paprotį ir visuotinai pripažintus teisės principus, liečiančius pilietybę“ (Hagos konvencija 1930 m.).

Tačiau tuo laikotarpiu dviguba pilietybė nebuvo laikoma pageidautina net ir tais atvejais, kai ji atsirasdavo ne dėl asmens pasirinkimo, o dėl skirtingų valstybių pilietybės įstatymų kolizijos. Hagos konvencijos 4 straipsnyje buvo nustatyta, kad jei asmuo turėjo kelias pilietybes, viena iš valstybių negalėjo reikalauti diplomatinių teisių, susijusių su tuo asmeniu, kitos valstybės, kurios pilietybę jis taip pat turėjo, atžvilgiu. Taip pat svarbu paminėti, kad III

konvencijos skyrius numatė apribojimus moterų pilietybės įgijimui santuokos būdu, taip siekiant sumažinti pilietybės daugumą (Hagos konvencija 1930 m.).

Galima teigti, kad 1930 m. Hagos konvencija buvo svarbus dokumentas, siekęs sureguliuoti pilietybės įstatymų skirtumus ir apriboti dvigubos pilietybės atvejus. Tačiau po Antrojo pasaulinio karo pasaulinė situacija ėmė keistis – tarptautiniai santykiai tapo lankstesni, sumažėjo valstybių tarpusavio konfliktų rizika, o didėjantis migracijos mastas ir tarptautinės žmogaus teisių apsaugos plėtra paskatino laisvesnį požiūrį į dvigubą pilietybę.

Vienas reikšmingiausių dokumentų, skatinusių šiuos pokyčius, buvo 1957 m. sausio 29 d. Jungtinių Tautų Organizacijos konvencija „Dėl išteikėjusių moterų pilietybės“. Būtent ši konvencija iškėlė problemą, kad iki tol moterys automatiškai įgyvendavo savo vyro pilietybę po santuokos, netekdamos savo pirminės pilietybės. Po šios konvencijos priėmimo vis daugiau šalių savo įstatymuose įtvirtino moters teisę išlaikyti pilietybę nepriklausomai nuo santuokos, taip pat supaprastino natūralizacijos procesus, siekdamas užtikrinti geresnę šeimos apsaugą. Kadangi pagal šią konvenciją vaikams galėjo būti suteikiamos tiek motinos, tiek tėvo pilietybės, dviguba pilietybė ėmė vis labiau plisti praktikoje (Faist T., 2007, p. 10–11).

1997 m. lapkričio 6 d. priimta Europos Tarybos „Europos konvencija dėl pilietybės“, kuri leido valstybėms pačioms spręsti, ar jos leis dvigubą pilietybę, ar reikalaus atsisakyti ankstesnės pilietybės siekiant natūralizacijos. Lietuva iki šiol nėra ratifikavusi 1997 m. „Europos konvencijos dėl pilietybės“, todėl dvigubos pilietybės klausimas čia lieka aktualus ir kelia diskusijų.

Apibendrinant galima teigti, kad perėjimas nuo griežtos dvigubos pilietybės ribojimo politikos link liberalesnio požiūrio įvyko palaipsniui – nuo XIX a. vidurio iki XX a. pabaigos. Tam įtakos turėjo pasikeitusi geopolitinė situacija po Antrojo pasaulinio karo, spartėjanti migracija, vis daugiau mišrių santuokų, taip pat didesnis dėmesys žmogaus teisėms ir lyčių lygybei.

1.7. Referendumai siekiantys įteisinti daugybinę pilietybę Lietuvoje

1.7.1. 2013 m. referendumas dėl dvigubos pilietybės

2013 metais Lietuvoje kilo intensyvios diskusijos dėl dvigubos pilietybės įteisinimo, tačiau oficialus referendumas šiuo klausimu nebuvo surengtas. Vis dėlto, šio laikotarpio įvykiai

ir diskusijos padėjo pagrindą vėlesniems veiksams, siekiant spręsti dvigubos pilietybės klausimą.

2013 metų kovo mėnesį Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas paskelbė nutarimą, kuriame pabrėžė, kad dvigubos pilietybės atvejai turi būti ribojami ir negali būti paplitę. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pažymėjo, jog įstatymų leidėjas negali vadovautis nuostata, kad dvigubos (daugybines) pilietybės atvejų nereikia riboti. Šis nutarimas sukėlė diskusijas dėl būtinybės keisti Konstituciją, siekiant išplėsti dvigubos pilietybės galimybes (Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2017 m. spalio 20 d. sprendimas).

Reaguodama į KT nutarimą, Seimo Konstitucijos komisija, vadovaujama Rimantės Šalaševičiūtės, įtraukė dvigubos pilietybės klausimą į savo darbotvarkę. Buvo svarstoma galimybė rengti referendumą dėl Konstitucijos keitimo, siekiant įteisinti dvigubą pilietybę. Komisijos nariai diskutavo apie galimus referendumo laikotarpius, pavyzdžiui, kartu su Respublikos Prezidento ar savivaldybių tarybų rinkimais, siekiant užtikrinti didesnę rinkėjų aktyvumą (BNS, 2013). Pasaulio lietuvių bendruomenė yra išreiškusi neigiamą požiūrį į šio klausimo sprendimą referendumo būdu, nes jų nuomone toks referendumas dėl piliečių pasyvumo gali neįvykti (Bernardinai.lt, 2013).

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnis numato, kad, išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos ir kitos valstybės pilietis. Kadangi šis straipsnis yra Konstitucijos pirmajame skirsnyje, jo nuostatos gali būti keičiamos tik referendumu. Todėl, norint išplėsti dvigubos pilietybės galimybes, būtina keisti Konstituciją per referendumą (BNS, 2013). Tuo metu buvo svarstomos trys skirtingos referendumo klausimo formulės:

- a) „Lietuvos Respublikos pilietis gali būti ir kitos valstybės piliečiu“.
- b) „Niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis, išskyrus Lietuvos Respublikos pilietį nuo gimimo, emigravusį į Europos Sąjungos ar Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos valstybę narę ir įgijusį jos pilietybę, taip pat kitus įstatymo numatytus atskirus atvejus“.
- c) „Lietuvos Respublikos pilietybę turėtų būti išsaugoma, įgijus kitos šalies pilietybę, asmenims (taip pat jų palikuonims – vaikams, vaikaičiams ir provaikaičiams), kurių

tėvai, seneliai ar jie patys buvo Lietuvos piliečiai iki TSRS okupacijos pradžios 1940 m. birželio 15 d.” (Bernardinai.lt, 2013).

Nors 2013 metais oficialus referendumas dėl dvigubos pilietybės nebuvo surengtas, šio laikotarpio diskusijos ir iniciatyvos padėjo pagrindą vėlesniems veiksams. 2013 metais kilusios diskusijos dėl dvigubos pilietybės įteisinimo atskleidė sudėtingą situaciją, susijusią su Konstitucijos nuostatų keitimu ir pilietybės instituto reikšme. Nors oficialus referendumas tais metais nebuvo surengtas, šios diskusijos padėjo pagrindą vėlesniems veiksams ir iniciatyvoms, siekiant spręsti dvigubos pilietybės klausimą Lietuvoje.

1.7.2. 2016 m. referendumas dėl dvigubos pilietybės

Artėjant 2016 m. Seimo rinkimams, referendumo dėl dvigubos pilietybės klausimas vėl atsidūrė viešose diskusijose. 2015 m. Liberalų sąjūdis pateikė pasiūlymą surengti referendumą dėl Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo. Pagal Lietuvos referendumo įstatymą, referendumo data turėtų būti nustatyta ne vėliau kaip po 3 mėnesių ir ne anksčiau kaip po 2 mėnesių nuo Seimo nutarimo priėmimo dienos. Todėl buvo siūloma nustatyti, kad referendumas dėl dvigubos pilietybės būtų rengiamas 2016 metų spalio 9 dieną kartu su ateinančiais Seimo rinkimais (Lietuvos Respublikos Seimas, 2015).

Remiantis pranešimu spaudai, tuometinė Lietuvos Respublikos Seimo Konstitucijos komisijos pirmininkė, socialdemokratų atstovė Birutė Vėsaitė, pritarė Liberalų sąjūdžio idėjai, jog referendumas turėtų vykti kartu su Seimo rinkimais: „Referendumas neišvengiamas. Jis planuojamas kartu su Seimo rinkimais, todėl šiuo metu formuluojame klausimą, kurį užduosime piliečiams“ (Vėsaitė, 2015). Taip pat referendumui pritarė ir Egidijus Masiulis, tai vienintelis sprendimo būdas, nes Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pasakęs, kad šio klausimo išsprendimas galimas tik keičiant Konstituciją, o tam būtinas referendumas (Jakilaitis, 2015).

Iš viešai prieinamų šaltinių galima matyti, kad referendumo formulotės svarstymo etape, daugiausia diskusijų sulaukė, būtent referendumo iniciatorių, Liberalų sąjūdžio frakcijos, siūloma pateikti referendumo klausimo formulotė, kuri skambėjo: „Pritariu, kad Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio antroji dalis – „Išskyrus įstatymo numatytus

atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis“ – būtų pripažinta netekusia galios“ (Lietuvos Respublikos Seimas, 2015). Įvykus referendumui, esant tokiai formulotei, būtų panaikinti Konstitucijos 12 straipsnyje esantys apribojimai susiję su dviguba pilietybę.

Tačiau ne visi politikai tokį referendumą palaikė, TS-LKD atstovė Agnė Bilotaitė teigė, kad: „Jeigu būtų priimtos siūlomos pataisos, visi Lietuvos piliečiai galėtų turėti ir antrą pilietybę valstybės, kuri mums gali būti ir draugiška, ir nedraugiška. Lietuvos rusakalbiai galės gauti Rusijos pilietybę. Pažiūrėkime, kas darosi Ukrainoje. Šiuo metu Lietuvoje gyvena apie 200 tūkstančius rusakalbių, kas gali paneigti, kad Rusija ims ginti jau ne tautiečius, o savo piliečius?“ (Jakilaitis, 2015)

Ne tik politikai, bet ir Pasaulio lietuvių bendruomenė nepritarė referendumo dėl dvigubos pilietybės organizavimui, argumentuodama, kad pilietybės klausimą galima išspręsti be referendumo, papildant Pilietybės įstatymą. Pasaulio lietuvių bendruomenė teigė, kad Konstitucijos 12 straipsnyje jau numatyta galimybė išimties atvejais turėti dvigubą pilietybę, todėl referendumas nėra būtinas. Be to, Pasaulio lietuvių bendruomenė rėmėsi Latvijos pavyzdžiu, kur kaimyninė valstybė šį klausimą sprendė įstatymais, o ne referendumu, suteikdama dvigubą pilietybę tam tikroms grupėms, tokioms kaip buvę tremtiniai ir jų palikuonys (Lietuvos Respublikos Seimas, 2015).

Siūlymas ir liko tik siūlymu. Galima išskirti keletą pagrindinių priežasčių, dėl kurių nebuvo suorganizuotas referendumas:

Pirmąją priežastimi galima išskirti politologų ir ekspertų skeptišką vertiną dėl šio referendumo sėkmės, nes Seimo rinkimuose dažniausiai dalyvauja mažiau nei pusė visų rinkėjų. O Lietuvoje konstitucinį referendumą galima laikyti sėkmingu tik tuo atveju, jei balsavime dalyvauja daugiau nei 50 % visų rinkėjų ir daugiau nei pusė balsavusiųjų pritaria siūlomiems pakeitimams. Tokia situacija darė referendumą sunkiai įgyvendinamą.

Antrąją priežastimi laikytinas nesusikalbėjimas tarp politinių partijų. Konkrečiai joms nepavyko bendrai sutarti dėl referendumo formulotės.

Ir stipriausia laikytina priežastis, tai Pasaulio lietuvių bendruomenės nepritarimas referendumui, kadangi Pasaulio lietuvių bendruomenė laikėsi pozicijos, kad dvigubos

pilietybės klausimas neturėtų būti sprendžiamas referendumo keliu, nes jis nėra būtinas – problema galėtų būti išspręsta keičiant Pilietybės įstatymą.

Todėl 2016 metų spalio 9 dieną referendumas kartu su tuo metu vykusiais Seimo rinkimais nebuvo surengtas.

1.7.3. 2019 m. gegužės 12 d. referendumas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo, siekiant įteisinantis galimybę išsaugoti Lietuvos pilietybę, tapus kitos šalies piliečiu

2019 m. gegužės 12 d. Lietuvoje įvyko privalomasis referendumas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo, siekiant išplėsti dvigubos pilietybės galimybes (Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija, 2019). Referendumo pagrindinis tikslas buvo siūloma pakeisti Konstitucijos 12 straipsnį, kad Lietuvos piliečiai pagal kilmę, įgiję kitos valstybės pilietybę, atitinkančią europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus, neprarastų Lietuvos pilietybės. Siūlomas straipsnio pakeitimas skambėjo taip:

„Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais konstitucinio įstatymo nustatytais pagrindais. Lietuvos Respublikos pilietis pagal kilmę, įgijęs konstitucinio įstatymo nustatytus Lietuvos Respublikos pasirinktos europinės ir transatlantinės integracijos kriterijus atitinkančios valstybės pilietybę, Lietuvos Respublikos pilietybės nepraranda. Kitais atvejais Lietuvos Respublikos pilietis negali būti kartu ir kitos valstybės pilietis, išskyrus konstitucinio įstatymo nustatytas išimtis. Pilietybės įgijimo ir netekimo tvarką nustato konstitucinis įstatymas.“

Viena pagrindinių priežasčių remiantis Pilietybės įstatymo projekto aiškinamuoju raštu, kuri paskatino inicijuoti šį referendumą, buvo masinė emigracija, prasidėjusi po 1990 m. kovo 11 d. ir ypač suintensyvėjusi po Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą 2004 m. Dėl ekonominių, socialinių ir profesinių galimybių trūkstančiai lietuvių paliko šalį ir įsikūrė užsienyje, daugiausia Europos Sąjungos ir NATO valstybėse. Tačiau pagal tuo metu galiojusią Konstituciją, Lietuvos piliečiai, įgiję kitos šalies pilietybę, prarasdavo Lietuvos pilietybę, išskyrus kai kurias įstatymuose numatytas išimtis, pavyzdžiui, gimstant įgytą dvigubą pilietybę ar tam tikrus istorinius atvejus. Ši situacija lėmė, kad daugelis išeivijos lietuvių, norėdami

įsitvirtinti užsienio valstybėse ir gauti jų pilietybę, buvo priversti atsisakyti savo gimtosios šalies pilietybės. Kadangi tai kėlė pavojų lietuvių diasporos ryšiui su Lietuva, mažino jų teises dalyvauti valstybės gyvenime ir trukdė sugrįžimui, buvo pasiūlyta keisti Konstituciją, suteikiant galimybę išlaikyti Lietuvos pilietybę kartu su kitos šalies pilietybe tam tikromis sąlygomis.

Pagal siūlytą įstatymo pakeitimą pilietybės išsaugojimas būtų galimas įgijus šių organizacijų narių pilietybę:

- a) Europos Sąjunga (ES)
- b) Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimas
- c) Šiaurės Atlanto sutarties organizacija (NATO)
- d) Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO)

Referendume dalyvavo 53,16% rinkėjų. Iš kurių „už“ siūlomą pakeitimą balavo 73,92%. o „prieš“ balsavo 26,08%. Tačiau nors ir dauguma balsavusiųjų pritarė pakeitimui, referendumas nebuvo laikomas įvykusi, kadangi, tam, kad Konstitucijos pakeitimas būtų priimtas, reikėjo, kad „už“ balsuotų daugiau nei 50% visų rinkėjų, t. y. apie 1,2 mln. Žmonių, o šioje situacijoje „už“ balsavo apie 927 tūkst. rinkėjų, todėl pakeitimas nebuvo priimtas (Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija, 2019).

Iš viešai prieinamų šaltinių galima matyti, kad prieš referendumą dėl dvigubos pilietybės išplėtimo visuomenėje vyko intensyvios diskusijos, kurių metu išryškėjo įvairios nuomonės ir argumentai tiek už, tiek prieš siūlomą Konstitucijos pakeitimą. Galima teigti, kad vienas pagrindinių ginčytinų aspektų buvo referendumo klausimo formuluotė – buvo asmenų, kurie teigė, kad ji buvo pernelyg sudėtinga ir dviprasmiška, todėl rinkėjams, kurie nebuvo iš anksto domėjęsi ir įsigilinę galėjo būti neaišku, ką tiksliai reiškia jų pasirinkimas balsavimo biuletenyje. Dėl šios priežasties viešojoje erdvėje buvo keliama abejonė, ar visi rinkėjai turės pakankamai informacijos priimti pagrįstą sprendimą.

Be to, dalis skeptikų baiminosi, kad dvigubos pilietybės suteikimo tvarkos išplėtimas gali kelti riziką Lietuvos valstybingumui. Jie argumentavo, kad tai gali susilpninti pilietybės instituto reikšmę, sukurti dvigubų lojalumą situacijas ar netgi sukelti sudėtingų teisinių problemų, susijusių su asmenų teisinais įsipareigojimais skirtingoms valstybėms. Taip pat buvo išreikštos abejonės dėl galimo precedento, kuris ateityje galėtų lemti dvigubos pilietybės

išplėtimą dar platesniam asmenų ratui, įskaitant ir buvusias sovietines respublikas, o tai galėjo kelti geopolitinių iššūkių.

Tačiau nepaisant visų neigiamų nuomonių nemaža dalis visuomenės aktyviai palaikė šį Konstitucijos pakeitimą. Jo šalininkai argumentavo, kad tokia reforma yra būtina norint išlaikyti glaudų ryšį su užsienyje gyvenančiais lietuviais, skatinti jų kultūrinį, ekonominį ir politinį įsitraukimą į Lietuvos gyvenimą. Vienas iš iniciatorių, tuo metu ėjęs užsienio reikalų ministro pareigas, Linas Linkevičius teigia, kad valstybė privalo rūpintis išvažiavusiais savo piliečiais, nes šalis nėra didelė ir žmones skirstyti būtų per daug prabanga. Ir tuo labiau išvažiavusių asmenų noras išsaugoti pilietybę yra visiškai suprantamas (LRT, 2019). Taip pat buvo teigiama, kad dvigubos pilietybės įteisinimas padėtų stiprinti tautinę vienybę, nes nemaža dalis emigrantų, nepaisant gyvenimo užsienyje, vis dar jaučia stiprų ryšį su savo gimtine ir norėtų išsaugoti pilietybę kaip savo tapatybės dalį. Be to, buvo akcentuojama, kad daugelis Vakarų šalių jau seniai taiko dvigubos pilietybės modelį ir tai nesukelia jokių rimtų problemų jų valstybių saugumui ar suverenitetui iš ko galėtų pasimokyti Lietuva (LRT, 2019).

1.7.4. 2024 m. gegužės 12 d. referendumas dėl gimimu įgytos Lietuvos pilietybės išsaugojimo įgyjant kitos, Lietuvai draugiškos, valstybės pilietybę

2024 m. gegužės 12 d. Lietuvoje įvyko privalomasis referendumas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo, kurio tikslas išplėsti dvigubos pilietybės galimybes (Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija, 2024). Toks referendumas buvo antrasis bandymas per penkerius metus spręsti dvigubos pilietybės klausimą. Lietuva nebūtų pirmoji Europos Sąjungos valstybė, kuri suteiktų tokią galimybę. Iš 27 Europos Sąjungos šalių, netgi 22 leidžia tai padaryti. Yra tik 5 šalys, kurios neleidžia piliečiams turėti ir kitos šalies pilietybės, tai yra Lietuva, Estija, Nyderlandai, Slovakija ir Austrija (LRT, 2023).

Referendumo metu buvo siūloma iš Konstitucijos 12 straipsnio išbraukti teiginį: „Išskyrus įstatymo numatytus atskirus atvejus, niekas negali būti kartu Lietuvos Respublikos ir kitos valstybės pilietis.“ Pakeitus šią nuostatą, Konstitucijos 12 straipsnis būtų skambėjęs taip:

„Lietuvos Respublikos pilietybė įgyjama gimstant ir kitais konstitucinio įstatymo nustatytais pagrindais ir tvarka. Konstitucinis įstatymas taip pat nustato Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo pagrindus ir tvarką.“

Atlikus Konstitucijos pataisą, Lietuvos piliečiai, kurie pilietybę gavo gimdami, būtų galėję ją išlaikyti net įgiję kitos, Lietuvai draugiškos, šalies pilietybę. Svarbus momentas, kad jokių papildomų privilegijų nebūtų sukurama, jeigu būtų pritarta šiam klausimui, nes ir mokėtini mokesčiai, ir socialinės išmokos priklauso nuo vietovės, kurioje gyvena, bet ne nuo pilietybės (LRT, 2023).

Pagal siūlomą pakeitimą, prie „Lietuvai draugiškų“ valstybių buvo priskirtos tos šalys, kurios priklauso Europos Sąjungai (ES), Šiaurės Atlanto sutarties organizacijai (NATO), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijai (EBPO) ar Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimui. Tai reiškia, kad asmenys, gavę šių šalių pilietybę, būtų galėję išsaugoti ir Lietuvos pilietybę. Tačiau valstybės, kurios yra susijusios su buvusios Sovietų Sąjungos pagrindu įkurtomis sąjungomis ar blokais, pavyzdžiui, Rusija ir Baltarusija, nebuvo įtrauktos į šį sąrašą. Pagrindinės priežastys ir tikslai įstatymo pakeitimo projekto aiškinamajame rašte buvo keliami tokie pat, kaip ir pirmojo bandymo metu – tai yra 2019 m. gegužės 12 d. referendumo metu.

Referendume balsavo 59,51% visų balsavimo teisę turinčių Lietuvos piliečių. Iš jų 74,49% (1 043 265 žmonės) pritarė Konstitucijos keitimui, o 25,51% (357 274 rinkėjai) buvo prieš. Nors dauguma balsavusių ir pasisakė už pataisos priėmimą, tačiau referendumas visgi nebuvo sėkmingas, nes tam, kad jis būtų laikomas priimtu, „už“ turėjo balsuoti daugiau nei pusė visų rinkimų teisę turinčių piliečių (Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija, 2024).

Po referendumo nesėkmės visuomenėje ir politinėje erdvėje kilo daug diskusijų. Kai kurie politikai bei visuomenės veikėjai siūlė ieškoti alternatyvių sprendimų, tokių kaip naujo referendumo organizavimas ar pilietybės įstatymų peržiūrėjimas. Kiti akcentavo būtinybę stiprinti visuomenės informavimą apie dvigubos pilietybės svarbą, siekiant didesnio palaikymo ateityje.

2024 m. gegužės 12 d. vykęs referendumas dėl teisės išlaikyti gimimu įgytą Lietuvos pilietybę įgijus kitos, Lietuvai draugiškos, valstybės pilietybę parodė, kad nors dauguma

balsavusiųjų pritarė šiai idėjai, vis dėlto nepavyko surinkti reikiamo rinkėjų skaičiaus. Tai rodo, jog dvigubos pilietybės klausimas išlieka aktualus Lietuvoje, todėl reikalingos tolesnės diskusijos ir sprendimų paieškos, kaip išlaikyti ryšį su užsienyje gyvenančiais tautiečiais ir stiprinti nacionalinį identitetą.

2. RESPUBLIKOS PREZIDENTO VEIKLA IR ĮGALIOJIMAI PILIETYBĖS INSTITUTE

2.1. Jurijaus Borisovo byla pakeitusi Respublikos Prezidento veikimo praktiką, teikiant pilietybes

Lietuvos pilietybės reguliavimo istorijoje ypatingą reikšmę turi Respublikos Prezidento Rolando Pakso apkaltos procesas, kilęs dėl neteisėto pilietybės suteikimo Rusijos verslininkui Jurijui Borisovui. Ši byla atskleidė konstitucinių principų svarbą pilietybės reguliavimo srityje ir valstybės vadovo kompetencijų ribas. Šiame skyriuje analizuojamas minėtas atvejis, aptariamos aplinkybės, kurios nulėmė sprendimą suteikti pilietybę, bei Konstitucinio Teismo išaiškinimas, nulėmęs apkaltos baigtį.

2003 m. Respublikos Prezidentas Rolandas Paksas pasinaudojo savo įgaliojimais ir suteikė Lietuvos pilietybę Rusijos verslininkui Jurijui Borisovui. Sprendimas buvo pagrįstas Jurijaus Borisovo „ypatingais nuopelnais Lietuvos valstybei“, kurie buvo siejami su jo finansine parama Pakso rinkimų kampanijai. Borisovas buvo pagrindinis Pakso rinkimų kampanijos rėmėjas ir paaukojo milijonines sumas šiai veiklai. Remiantis viešai prieinamais šaltiniais pagrindinis argumentas, kuris lėmė Respublikos Prezidento Pakso sprendimą išimties tvarka suteikti Jurijui Borisovui Lietuvos pilietybę - gausi jo vadovaujamos sraigtasparnių remonto bendrovės „Avia Baltika“ parama bei labdara mokykloms, universitetams, sportininkams (BNS, 2003). Pagal tuo metu Respublikos Prezidento patarėjo Andriaus Meškausko komentarus spaudoje pilietybė suteikiama ne dėl jo verslo Lietuvoje ar sukuriamų darbo vietų lietuviams, mokamų mokesčių, bet dėl Jurijaus Borisovo verslų skiriamos paramos ir konkrečiai ta parama siekė apie 6 milijonus litų, kas tuo metu buvo labai dideli pinigai.

Remiantis prieinamais šaltiniais galima matyti, kad pilietybės suteikimas sukėlė viešą ir politinį nepasitenkinimą dėl kelių priežasčių:

1. Jurijus Borisovas Lietuvos pilietybę gavo po Nepriklausomybės atkūrimo 1990 m., kai ji buvo suteikiama visiems, nuolat gyvenantiems Lietuvoje. Tačiau Borisovui tapus Rusijos piliečiu 2004 m. kovo mėnesį jo Lietuvos pilietybė buvo atimta, nes dviguba pilietybė Lietuvoje leidžiama tik esant labai griežtomis išimtinėmis sąlygoms.
2. Sprendimas suteikti Lietuvos pilietybę buvo priimtas, nepaisant teisinių ekspertų perspėjimų, kad nėra pakankamai pagrindo laikyti Jurijaus Borisovo veiklą ypatingais nuopelnais valstybei, tačiau remiantis Konstitucinio teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimu svarbu yra, kad Pilietybės reikalų komisijos pasiūlymas Respublikos Prezidento nesaisto, tai yra, kad Respublikos Prezidentas gali priimti sprendimą prieštaraujantį komisijos siūlymams.
3. Kilus viešai diskusijai, pasirodė informacija apie galimą Jurijaus Borisovo spaudimą Rolandui Paksui, kai buvo pareikalauta „atsidėkoti“ už finansinę paramą rinkimų metu.

2004 m. kovo 31 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pateikė itin svarbią išvadą, kuri turėjo didelę įtaką pilietybės suteikimo praktikai ir Respublikos Prezidento galios ribų apibrėžimui. Sprendimas buvo susijęs su Respublikos Prezidento Rolando Pakso veiksmis, kai Lietuvos pilietybė išimties tvarka buvo suteikta Jurijui Borisovui, Rusijos verslininkui ir pagrindiniam Pakso rinkimų kampanijos rėmėjui. Šis atvejis tapo svarbiu politinės ir teisinės atsakomybės precedentu, akcentuojančiu teisės viršenybės svarbą.

Konstitucinio teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime Teismas pažymėjo: “Kad nei Konstitucijoje, nei Pilietybės įstatyme nėra nustatyta, kas laikytina nuopelnais Lietuvos valstybei. Pagal galiojantį teisinį reguliavimą tai, ar užsienio valstybės pilietis arba asmuo be pilietybės yra nusipelnęs Lietuvos valstybei, sprendžia tik Respublikos Prezidentas.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pabrėžė, kad pilietybės suteikimas išimties tvarka galimas tik esant pagrįstiems ir objektyviai nustatytiems ypatingiems nuopelnams Lietuvos valstybei, bet ne bet kokiam subjektui. Šie nuopelnai turi būti reikšmingi visuomenės ir valstybės interesams, o ne grindžiami subjektyviais ar politiniais motyvais. Jurijaus Borisovo atveju tokie nuopelnai nebuvo nustatyti, o pilietybės suteikimas buvo tiesiogiai susijęs su jo teikta finansine parama Respublikos Prezidento rinkimų kampanijai. Teismas aiškiai išdėstė, kad tokia parama negali būti laikoma pagrindu pilietybei suteikti, nes ji neatitinka valstybės interesų. Svarbu pabrėžti, kad asmuo gali būti laikomas nusipelnusiu Lietuvos valstybei,

neriškia, kad jam būtinai turi būti suteikta pilietybė išimties tvarka, tai reiškia, kad vien tik nuopelną nepakanka, jeigu:

- asmuo neturi ryšio su Lietuvos visuomene,
- negali būti laikomas lojaliu Lietuvos Respublikai,
- nėra aiškiai integruotas į šalies politinę bendruomenę.

Formaliai Pilietybės įstatymas nereikalauja lietuvių kalbos mokėjimo, gyvenimo Lietuvoje bent dalį laiko, dalyvavimo visuomeninėje veikloje norint pilietybę įgyti išimties tvarka, tačiau Konstitucinis Teismas savo praktikoje yra užsiminęs, kad, pilietybės suteikimas išimties tvarka neturėtų būti taikomas taip, kad ji apeitų pagrindinius pilietybės įgijimo principus, ypač tuos, kurie atspindi asmens tikrą ryšį su Lietuvos valstybe.

Teismas taip pat išnagrinėjo Respublikos Prezidento įgaliojimus pilietybės suteikimo kontekste ir nustatė, kad Respublikos Prezidentas privalo veikti vadovaudamasis Konstitucija ir Pilietybės įstatymu. Rolando Pakso sprendimas suteikti pilietybę Jurijui Borisovui neatitiko šių reikalavimų, nes buvo pagrįstas asmeniniais ir politiniais interesais, o ne viešuoju gėriu. Tai sudarė Konstitucijos 84 straipsnio pažeidimą, kuris reikalauja, kad Respublikos Prezidentas užtikrintų teisės normų laikymąsi ir gintų valstybės interesus.

Be to, Teismas pripažino, kad Paksas piktnaudžiavo savo pareigomis, nes pilietybės suteikimas buvo susijęs su asmenine nauda ir politinio rėmėjo spaudimu. Toks veiksmas laikomas nesuderinamu su valstybės vadovo pareiga išlaikyti valstybės institucijų neutralumą ir skaidrumą. Šie veiksmai sumenkino pilietybės instituto reikšmę ir diskreditavo Respublikos Prezidento instituciją.

Šių išvadų pagrindu Teismas nusprendė, kad Respublikos Prezidento Rolando Pakso veiksmai sudarė pagrindą apkaltos procesui. Šis procesas baigėsi tuo, kad 2004 m. balandžio 6 d. Paksas buvo pašalintas iš pareigų už Konstitucijos pažeidimą ir priesaikos sulaužymą. Tai tapo pirmuoju atveju Europos politinėje istorijoje, kai valstybės vadovas buvo pašalintas apkaltos būdu.

Konstitucinio Teismo sprendimas dėl Pakso atvejo turėjo ilgalaikę įtaką pilietybės reguliavimo sistemai Lietuvoje. Jis aiškiai apibrėžė, kad pilietybės suteikimas negali būti grindžiamas asmeniniais ar politiniais tikslais ir turi atitikti valstybės bei visuomenės interesus.

Šis atvejis pademonstravo, kad net aukščiausi valstybės pareigūnai yra atsakingi už teisės normų laikymąsi, o jų veiksmus griežtai kontroliuoja teisminės institucijos. Pakso byla ne tik sustiprino teisės viršenybės principą, bet ir užtikrino, kad pilietybės suteikimas būtų griežtai reglamentuotas ir skaidrus.

Remdamasis Konstitucinio Teismo išvadomis, Lietuvos Seimas inicijavo apkaltos procesą prieš Rolandą Paksą. 2004 m. balandžio 6 d. Paksas tapo pirmuoju Europos valstybės vadovu, pašalintu iš pareigų apkaltos būdu. Pagrindiniai apkaltos argumentai buvo šie:

- Netinkamas Respublikos Prezidento įgaliojimų vykdymas.
- Nepagrįstas pilietybės suteikimas.
- Valstybės institucijų diskreditavimas.

Skandalingas ir net Respublikos Prezidento apkaltą sukėlęs pilietybės suteikimas tapo rimtu lūžiu vėlesnei pilietybės suteikimo situacijai Lietuvoje. Tai akivaizdžiai matoma Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos pateiktoje statistikoje:

	1993 m. – 1998 m.	1998 m. – 2003 m.	2003 m. – 2004 m.	2004 m. – 2009 m.	2009 m. – 2019 m.	2019 m. – 2024 m.
Algirdas Brazauskas	486					
Valdas Adamkus		309				
Rolandas Paksas			10			
Valdas Adamkus				2		
Dalia Grybauskaitė					2	
Gitanas Nausėda						3

Nuo 1993 m. iki 2024 m. Lietuvos Respublikos pilietybė išimties tvarka buvo suteikta 812 asmenų. Tačiau šis bendras skaičius slepia labai akivaizdžią disproporciją tarp laikotarpių iki ir po 2004 metų. Nuo 1993 m. iki 2004 m., kol Respublikos Prezidento pareigas ėjo Algirdas Brazauskas, Valdas Adamkus ir Rolandas Paksas, buvo suteiktos net 805 pilietybės. Tuo tarpu nuo 2004 m. iki 2024 m., prezidentaujant Valdui Adamkui (antrajai kadencijai), Daliai Grybauskaitei ir Gitanui Nausėdai, išimties tvarka suteiktos vos 7 pilietybės. Šis kontrastas – nuo šimtų iki vienetų – kelia klausimą apie politinių ir teisinių sprendimų kaitą, taip pat visuomenės ir institucijų jautrumą šios procedūros skaidrumui.

Ryškus lūžis matomas po 2004 m., kai Respublikos Prezidentas Rolandas Paksas suteikė Lietuvos pilietybę Jurijui Borisovui, o šis sprendimas tapo viena iš pagrindinių Respublikos Prezidento apkaltos priežasčių. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarime pripažino, kad R. Pakso sprendimas pažeidė Konstituciją, nes pilietybė buvo suteikta nepagrįstai, nesilaikant įstatyme įtvirtintų kriterijų ir nepakankamai įvertinus nacionalinio saugumo aspektus.

Šis skaičiaus sumažėjimas taip pat rodo institucijų siekį išvengti galimų politinių spekuliacijų ir korupcijos rizikos. Pilietybės suteikimas išimties tvarka tapo nebe politiniu sprendimu, o itin jautriu teisiniu aktu, kuriam keliami labai aukšti skaidrumo, pagrįstumo ir nacionalinio saugumo kriterijai. Respublikos Prezidentai tapo kur kas atsargesni, nes bet koks neatsargus sprendimas galėjo būti suprastas kaip politinis palankumo gestas, keliantis grėsmę jų reputacijai ir net pareigoms. V. Sinkevičiaus teigimu Pilietybė išimties tvarka reikia teikti labai atsargiai, nesišvaistyti pilietybe. Nes dažnai yra susiduriama su situacija, kai tą pilietybę išimties tvarka gauna žmonės, kurie jos visiškai neverti (Jaruševičiūtė-Mockuvienė, 2022).

Ši situacija rodo aiškų perėjimą nuo liberalesnės, labiau politiniu sprendimu grįstos pilietybės suteikimo praktikos prie itin suvaržytos ir detalios pagrįstos procedūros, kur sprendimai priimami tik po išsamios teisinės analizės ir saugumo institucijų išvadų.

2.2. Pirmoji Konstitucinio teismo byla dėl dvigubos pilietybės atėmimo iš Margaritos Drobiazko

Margarita Drobiazko – profesionali ledo šokėja, gimusi 1971 m. Maskvoje, Rusijoje. Nuo 1988 m. ji sportuoja ir šoka kartu su Povilu Vanagu, su kuriuo vėliau sukūrė šeimą. Ši pora daugelį metų sėkmingai atstovavo Lietuvai tarptautinėse dailiojo čiuožimo varžybose, įskaitant penkerias žiemos olimpinės žaidynes (Žilinskas, 2025).

1993 m. Lietuvos Respublikos Prezidento dekretu Margaritai Drobiazko buvo suteikta Lietuvos pilietybė išimties tvarka, vadovaujantis tuomet galiojusi Pilietybės įstatymu. Sprendimas buvo priimtas remiantis išskirtiniais jos nuopelnais Lietuvos sportui ir šalies tarptautinio prestižo stiprinimui (Žilinskas, 2025). 2000 m. M. Drobiazko ir P. Vanagas buvo apdovanoti Gedimino ordino Riterio kryžiais (LRT, 2022).

2022 m. Rusijos Federacijos vykdoma plataus masto karinė agresija prieš Ukrainą sukėlė itin neigiamą reakciją tarptautinėje bendruomenėje. Atsižvelgiant į šią geopolitinę situaciją, Margaritos Drobiazko dalyvavimas Tatjanos Navkos organizuotame ledo šou Sočyje sukėlė didelį atgarsį Lietuvos visuomenėje. Minėtas renginys buvo organizuotas asmens, tiesiogiai susijusio su Kremliaus režimu, o pati Tatjana Navka yra Rusijos Federacijos Prezidento atstovo spaudai Dmitrijaus Peskovo sutuoktinė. Ji yra įtraukta į Europos Sąjungos ir Jungtinių Amerikos Valstijų sankcionuojamų asmenų sąrašą (LRT, 2022).

Pirmasis valstybės vadovų kirtis sportininkams buvo išreikštas atimant valstybinius apdovanojimus, kaip savo socialiniame tinkle „Facebook“ rašė Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda: „Gana yra gana! Pasirašiau dekretą, kuriuo išbraukiau Margaritą Drobiazko ir Povilą Vanagą iš apdovanotųjų Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino 5-ojo laipsnio ordinu sąrašo, pažėminus apdovanotojo vardą“ (Nausėda, 2022).

Vadovaujantis Pilietybės įstatymo nuostatomis, pilietybė gali būti atimta išimties tvarka suteiktos pilietybės pagrindu, jei asmuo veiksmais viešai palaiko valstybę, keliančią grėsmę Lietuvos nacionaliniam saugumui. 2023 m. rugsėjo mėnesį Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda, atsižvelgdamas į Pilietybės reikalų komisijos išvadas, priėmė dekretą, kuriuo Margaritai Drobiazko buvo panaikinta Lietuvos pilietybė.

2023 m. kovo 23 d. buvo pakeistas Pilietybės įstatymas, kuriame 24 straipsnis buvo papildytas 10 punktu. Naujoje Pilietybės įstatymo redakcijoje numatyta, kad: „jeigu asmuo, kuris Lietuvos Respublikos pilietybę įgijo išimties tvarka, būdamas ir kitos valstybės pilietis, savo veiksmais kelia grėsmę Lietuvos Respublikos saugumo interesams, viešai reiškia palaikymą valstybei, keliančiai grėsmę Lietuvos Respublikos ir (ar) kitų Europos Sąjungos valstybių narių ir (ar) jų sąjungininkų saugumo interesams.“ Iki šio įstatymo pakeitimo, pilietybės atėmimas iš vis Lietuvoje nebuvo galimas, kaip teigė V. Sinkevičius iki pakeitimo galiojusi Pilietybės įstatymo redakcija apskritai nenumatė galimybės iš asmens pilietybę atimti. Pasak V. Sinkevičiaus, asmuo galėjo tik jos netekti (Jaruševičiūtė-Mockuvienė, 2022). Pilietybės atėmimą paprastai naudojo diktatorinės valstybės, kai jos baudavo disidentus, neleisdavo grįžti į savo pilietybės šalį ir panašiai. Yra du skirtingi dalykai: pilietybės netekimas, kai asmuo atlieka tam tikrus veiksmus, dėl ko jis netenka pilietybės. Ir antras dalykas, pilietybės atėmimas (Jaruševičiūtė-Mockuvienė, 2022).

Naujojoje naujoje Pilietybės įstatymo formuotėje galima pastebėti, kad naujojoje įstatymo normoje pilietybės netekimo sąlygos, apibrėžiančios asmens veiksmus, yra atskirtos tik kableliu ir tarp jų nėra jungtuko, todėl yra galima daryti pagrįstą išvadą, jog šios sąlygos yra kumuliatyvios. O tai reiškia, kad bent vienos iš jų nebuvimas panaikina galimybę taikyti pilietybės netekimo pagrindą. Todėl šios sąlygos negali būti suprantamos kaip alternatyvios, nes tarp jų nėra jungtuko, suteikiančio alternatyvos prasmę sakinio dalims (pvz., „ar“ arba „arba“) (Meškauskaitė, 2023).

Taigi, asmuo, kuriam pagal šią naują teisinę normą gali būti atimta pilietybė, turi ne tik savo veiksmais kelti grėsmę Lietuvos Respublikos saugumo interesams, tačiau taip pat viešai išreikšti palaikymą valstybei, kuri kelia grėsmę Lietuvos Respublikos, kitų Europos Sąjungos valstybių narių ir (ar) jų sąjungininkų saugumo interesams, šiuo atveju Rusijos Federacijai (Meškauskaitė, 2023).

Teisės ekspertai, tarp jų ir Liudvika Meškauskaitė, išvelgia kelis konstitucinius šio naujo pažeidimus šio įstatymo:

- Teisinio aiškumo trūkumas – nėra aišku, kokie veiksmai priskiriami grėsmingiems saugumui ar viešam agresoriaus palaikymui.

- Asmenų lygiateisiškumo principo pažeidimas – pilietybė gali būti atimama tik iš asmenų, ją įgijusių išimties tvarka, o ne iš visų daugybinės pilietybės turėtojų (Meškauskaitė, 2023).

Vienas svariausių momentų išryškėjusių šioje Drobiazko situacijoje, tai Respublikos Prezidento teisė atimti pilietybę. Konstitucijos 84 straipsnis numato Respublikos Prezidento funkcijų sąrašą, kuris yra baigtinis, tame pačiame sąraše yra įtvirtinta ir Respublikos Prezidento teisė suteikti pilietybę. Tačiau Konstitucijos 84 straipsnio 1 dalies 21 punkte įtvirtinta išimtinė Respublikos Prezidento teisė suteikti Lietuvos pilietybę negali būti interpretuojama plečiamai, nei numatyta. Tai reiškia, kad ji neapima teisės spręsti dėl pilietybės netekimo, nes tokia funkcija nėra įtvirtinta tiesiogiai Konstitucijoje (Meškauskaitė, 2023). Be to, ši teisė nėra aiškiai išdėstyta Konstitucijos tekste ir nėra pagrįsta Konstitucinio Teismo suformuotoje oficialiojoje konstitucinėje doktrinoje (Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, 2020). Todėl ši Drobiazko situacija sukėlė abejonių dėl valdžių padalijimo principo – ar įstatymų leidėjas gali suteikti Respublikos Prezidentui kompetenciją, kurios Konstitucija jam nenumato? Su tapačiu klausimu Lietuvos Respublikos Regionų Administracinis Teismas kreipėsi į Konstitucinį Teismą su prašymu ištirti „ar Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 6 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas, pagal kurį Respublikos Prezidentui pavedama priimti sprendimus dėl išimties tvarka suteiktos Lietuvos Respublikos pilietybės netekimo, atitinka Respublikos Prezidento, kaip Lietuvos valstybės vadovo ir politinės vykdomosios valdžios institucijos, konstitucinį statusą ir neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 77 straipsnio 1 daliai, 84 straipsnio 21 punktui, Lietuvos Respublikos Konstitucijos preambulėje įtvirtintam teisinės valstybės principui“ (Lietuvos Respublikos Regionų Administracinis Teismas 2024 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eI2-2790-1066/2024).

Kol Konstitucinis teismas dar nėra pasisakęs šiuo klausimu galima tik svarstyti kaip yra teisiškai gerai. Viena vertus, jei Respublikos Prezidentui yra suteikiama teisė suteikti pilietybę išimties tvarka, kodėl ką suteikė jis negali atimti, tačiau kita vertus, Respublikos Prezidento įgaliojimai yra baigtiniai ir išvardyti Konstitucijos 84 straipsnyje, tačiau jų sąraše nėra numatyta sprendimų dėl pilietybės netekimo funkcija, todėl tai nėra jo konstitucinė pareiga. Kaip pasisakė Lietuvos Respublikos Regionų Administracinis Teismas, tai iš Konstitucijos 84 straipsnio 1 dalies 21 punkto kylanti išskirtinė Respublikos Prezidento teisė teikti Lietuvos

Respublikos pilietybę negali būti aiškinama per plačiai ir ji neapima Konstitucijoje nenumatytos kompetencijos spręsti dėl pilietybės netekimo (Lietuvos Respublikos Regionų Administracinis Teismas 2024 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eI2-2790-1066/2024). Pilietybės suteikimo ir netekimo sprendimai skiriasi savo teisiniais padariniais: netekus pilietybės, asmuo praranda visą teisinį ryšį su valstybe, kartu netekdamas piliečio teisių, laisvių ir valstybės apsaugos. Sprendimas dėl pilietybės netekimo, kuris remiasi nacionalinio saugumo ir viešosios tvarkos vertinimu, yra teisinio, o ne politinio pobūdžio klausimas. Todėl tokius sprendimus turėtų priimti tik teismai, o ne vykdomosios valdžios institucijos ar politiniai pareigūnai (Meškauskaitė, 2023).

Pilietybės įstatyme numatyta, kad sprendimus dėl pilietybės netekimo, jei asmuo ją įgijo pateikęs suklastotus dokumentus ar apgaulės būdu, taip pat jei pilietybės suteikimo sprendimas buvo priimtas pažeidžiant įstatymus, nagrinėja Vilniaus apygardos administracinis teismas, remdamasis vidaus reikalų ministro prašymu.

Konstitucinis Teismas yra nurodęs, kad Konstitucijoje nenumatyta Respublikos Prezidento kompetencija spręsti žmogaus teisių ir laisvių ribojimo klausimų. Be to, Prezidentui įstatymuose suteikiami įgaliojimai neturi prieštarauti ar konkuruoti su Konstitucijoje nustatytais Prezidento įgaliojimais bei neturi prieštarauti valstybės vadovo konstituciniam statusui. Atsižvelgiant į tai, laikoma, kad Pilietybės įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 6 punkte įtvirtintas teisinis reguliavimas nesuderinamas su Respublikos Prezidento, kaip vykdomosios valdžios institucijos, konstituciniu statusu ir prieštarauja Konstitucijos 77 straipsnio 1 daliai, 84 straipsnio 1 dalies 21 punktui bei konstituciniam teisinės valstybės principui (Lietuvos Respublikos Regionų Administracinis Teismas 2024 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eI2-2790-1066/2024).

Tačiau tai tik viena šios situacijos medalio pusė, tai yra ar Respublikos Prezidentas išvis turi teisę atimti pilietybę, antroji medalio pusė šioje situacijoje, tai ar už Margaritos Drobiazko dalyvavimą Tatjanos Navkos organizuotame ledo šou Sočyje (priešiškoje valstybėje) išvis galimas pilietybės atėmimas. Analizuojant šį klausimą galima atkreipti dėmesį į Europos Taryboje pilietybės reguliavimui skirtas dvi pagrindines tarptautines sutartis — 1963 m. Konvencija, siekianti mažinti dvigubos pilietybės atvejus ir reglamentuojanti karo prievolės vykdymą tokiu atveju, bei 1997 m. Europos konvencija dėl pilietybės. Lietuva nėra šių

dokumentų dalyvė, tačiau analizuojant bendrą situaciją galime jomis pasiremti. Europos Žmogaus Teisių Teismas savo praktikoje vertina pilietybės netekimo klausimus atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnį, kuris užtikrina teisę į privataus ir šeimos gyvenimo apsaugą (Vadapalas, 2024).

Europos konvencijos dėl pilietybės nuostatų aiškinimui taikomas oficialus Europos Tarybos parengtas aiškinamasis pranešimas. Jame, komentuojant 7 straipsnį, detalai aptariami atvejai, kada pilietybė gali būti prarandama automatiškai pagal įstatymą (*ex lege*) arba atimama valstybės iniciatyva. Šiame straipsnyje formuluotės pateiktos draudžiamąja forma — pabrėžiama, kad valstybė negali savo teisės aktuose nustatyti pilietybės praradimo pagrindų, išskyrus tuos atvejus, kurie išvardyti Konvencijoje. Tai reiškia, jog pilietybės atėmimas laikomas kraštutine priemone, tačiau valstybės gali numatyti galimybes, leidžiančias asmeniui išsaugoti pilietybę net ir tokiomis aplinkybėmis (Vadapalas, 2024).

Atkreiptinas dėmesys į aiškinamajame dokumente pateikiamus atvejus, kada valstybė turi teisę atimti pilietybę: jei pilietybė įgyta apgaulės būdu, jei asmuo savo noru tarnauja užsienio kariuomenėje, arba jei asmens veiksmai kelia rimtą pavojų valstybės esminiams interesams (Vadapalas, 2024).

Pažymėtina, kad savanoriška tarnyba kitų valstybių karinėse pajėgose gali tapti pagrindu atimti pilietybę, tačiau šis pagrindas taikomas tik tiems, kurie tampa profesionaliais kariais. Negalima atimti pilietybės už tarnybą kitos valstybės kariuomenėje ar tarptautinėse karinėse pajėgose, jei tokia tarnyba atliekama pagal tarptautinę sutartį. Taip pat numatyta, kad dvigubą pilietybę turintys asmenys gali patys pasirinkti, kurios valstybės kariuomenėje atliks privalomąją tarnybą (Vadapalas, 2024).

Galiausiai, Europos konvencijoje dėl pilietybės yra perimta iš 1961 m. Konvencijos dėl asmenų be pilietybės skaičiaus mažinimo nuostata, leidžianti atimti pilietybę už elgesį, kuris daro rimtą žalą valstybės gyvybiniais interesams. Aiškinamajame rašte pabrėžiama, kad tokiais atvejais kalbama apie išdavystę, šnipinėjimą ar panašią veiklą, o paprastos nusikalstamos veikos, net jei ir sunkios, šios kategorijos neapima. Tikėtina, kad teroristinė veikla taip pat gali būti vertinama kaip veiksmas, keliantis rimtą grėsmę valstybės gyvybiniais interesams, už kurį gali būti taikomas pilietybės atėmimas, ką patvirtina ir EŽTT sprendimas byloje Johansen prieš Daniją (Vadapalas, 2024). Tad jeigu teismai nėra garantuoti ir kyla

klausimas ar dėl terorizmo galima atimti pilietybę ir tai bus teisėta, tai tokiu atveju ar dėl pasirodymo priešiškos valstybės organizuojamame pasirodyme pilietybės atėmimas bus teisėtas? Taip, remiantis moralės principais, tikrai toks veiksmas yra teisėtas, nes valstybė siekia atsiriboti su tokiais asmenimis, kurie gali kelti pavojų, pagal naująją Pilietybės įstatymo redakciją taip pat teisėta, nes priimtas specialiai tam naujas punktas, tačiau žiūrint į tarptautinę teisę toks pilietybės atėmimas gali būti ginčytinas.

IŠVADOS

- 1) Pilietybės įgijimas, atkūrimas ir netekimas reglamentuojamas aiškiais teisės aktais, kuriuose numatyti konkretūs pagrindai bei tvarka. Konstitucijoje numatyta, kad pilietybė įgyjama gimstant ir kitais įstatymo nustatytais pagrindais, o daugybinė pilietybė galima tik išimtiniais atvejais. Todėl daroma išvada, kad Lietuvos pilietybės teisinis reguliavimas yra itin griežtai apibrėžtas.
- 2) Dvigubos (daugybinės) pilietybės teisinis reguliavimas Lietuvoje išlieka ribotas, o bandymai jį išplėsti – nesėkmingi. Nepaisant kelių referendumų iniciatyvų, įskaitant paskutinįjį 2024 m., dvigubos pilietybės įteisinimas platesniu mastu nepavyko dėl per mažo rinkėjų aktyvumo. Konstitucinio Teismo doktrina reikalauja, kad dvigubos pilietybės atvejai išliktų reti ir išimtiniai.
- 3) Lietuvos pilietybės instituto vystymasis atspindi pastangas derinti nacionalinį saugumą, tarptautinius įsipareigojimus ir žmogaus teisių apsaugą. Nuo pirmųjų pilietybės reguliavimo bandymų 1919 m. iki šiandien esančio teisinio modelio matomas nuoseklus siekis suderinti valstybės interesus ir žmogaus teisių apsaugą. Visgi esami teisiniai konfliktai, ypač dėl pilietybės netekimo, rodo, kad pilietybės institutas tebėra politiškai ir teisiškai jautrus klausimas.
- 4) Pilietybės suteikimas išimties tvarka yra griežtai ribotas mechanizmas, kurio pagrindas – realūs ir įrodyti nuopelnai valstybei. Po R. Pakso apkaltos dėl pilietybės suteikimo Juriui Borisovui, išimties tvarka suteikiamos pilietybės skaičius ženkliai sumažėjo. Tai rodo, kad institucinė praktika pasikeitė į daug atsargesnę, o sprendimai vertinami ne tik politiniu, bet ir konstituciniu aspektu.
- 5) Nauja pilietybės netekimo forma, kaip atsakas į nacionalinio saugumo grėsmes, kelia rimtų konstitucinių abejonių. Konkrečiai Margaritos Drobiazko atveju taikytas pilietybės atėmimas kelia klausimų dėl teisinio aiškumo, lygiateisiškumo ir Respublikos Prezidento kompetencijų ribų.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Tarptautiniai norminiai aktai

1. Convention on Certain Questions relating to the Conflict of Nationality Laws (The Hague Convention) 1930. Prieiga per internetą: <https://www.refworld.org/legal/agreements/lon/1930/en/17955>.
2. Convention on the Reduction of Cases of Multiple Nationality and on Military Obligations in Cases of Multiple Nationality, Council of Europe. 1963. Prieiga per internetą: <https://rm.coe.int/168006b659>.
3. Konvencija dėl asmenų be pilietybės statuso, *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 59-1761.
4. The declaration of the rights of man and of the citizen. 2022. Prieiga per internetą: <https://www.elysee.fr/en/french-presidency/the-declaration-of-the-rights-of-man-and-of-the-citizen>.

Nacionaliniai teisės norminiai aktai

5. Lietuvos Respublikos Konstitucija, *Valstybės žinios*, 1992, Nr. 33-1014.
6. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, *Lietuvos aidas*, 1991, Nr. 251-0.
7. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas „Dėl Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo pakeitimo ir papildymo“, *Valstybės žinios*, 1993, Nr. 32- 733.
8. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, *Valstybės žinios*, 2002, Nr. 95-4087.
9. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 12, 13, 14, 15, 16, 18, 20, 21, 26, 27, 28, 30, 31, 32 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2004, Nr. 180-6659.
10. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 12, 18, 20, 26, 28, 30 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 46-1645.
11. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo 16 straipsnio papildymo įstatymas, *Valstybės žinios*, 2006, Nr. 81-3186.
12. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymas, *Valstybės žinios*, 2010, Nr. 144-7361.
13. Lietuvos Respublikos pilietybės įstatymo Nr. XI-1196 24, 30, 31, 32, 33 ir 36 straipsnių pakeitimo įstatymas, *TAR*, 2023, Nr. 6681.

14. Lietuvos Respublikos prezidento dekretas dėl Lietuvos Respublikos prezidento 2000 m. liepos 1 d. dekreto Nr. 930 „Dėl apdovanojimo Lietuvos valstybės ordinais ir medaliais“ pakeitimo, *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 54-1574.
15. Lietuvos Respublikos Seimo 2023 m. gegužės 23 d. nutarimas Nr. XIV-1978 „Dėl privalomojo referendumo dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo paskelbimo“, *TAR*, 2023, Nr. 9708.

Parengiamieji teisės aktai

16. Lietuvos Respublikos 2023 m. balandžio 6 d. pilietybės konstitucinio įstatymo projektas, *TAR*, 2023 Nr. XIVP-2617.
17. Lietuvos Respublikos 2023 m. balandžio 6 d. pilietybės konstitucinio įstatymo projekto aiškinamasis raštas, *TAR*, 2023, Nr. XIVP-2617.

Specialioji literatūra

18. Andriulis V. *et al.* (2002). Lietuvos teisės istorija. Vilnius: Justitia.
19. Aristotelis, (2009). Politika. Margi raštai.
20. Bauböck R., *et al.* (2006). Acquisition and loss of nationality. Policies and trends in 15 European States. Summary and recommendations. IMISCOE Research: Amsterdam University Press. Prieiga per internetą: <https://www.ft.dk/samling/20051/almdel/ifu/bilag/81/261233.pdf> [žiūrėta 2025 m. vasario 2 d.].
21. Birmontienė T., *et al.* (2002). Lietuvos Konstitucinė teisė. Vilnius : LTU Leidybos centras.
22. Birmontienė T. *et al.* (2002). Lietuvos konstitucinė teisė. Vilnius : LTU Leidybos centras.
23. Faist, T., Gerdes, J. (2008). Dual Citizenship in an Age of Mobility. Washington, DC: Migration Policy Institute. Prieiga per internetą: <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/faist-final%5b1%5d.pdf> [žiūrėta 2025 m. vasario 2 d.].
24. Faist T. (2007). Dual citizenship in Europe. From nationhood to societal integration. Great Britain: Ashgate Publishing Company. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?id=pX7jGJ82EOIC&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false [žiūrėta 2025 m. vasario 2 d.].

25. Krūma K. (2009). 3 Lithuanian nationality: Trump card to independence and its current challenges. Prieiga per internetą: https://www.jstor.org/stable/j.ctt46mwbh.8?searchText=lithuania+Citizenship&searchUri=%2Faction%2FdoBasicSearch%3FQuery%3Dlithuania%2BCitizenship%26so%3Drel&ab_segments=0%2Fbasic_search_gsv2%2Fcontrol&refreqid=fastly-default%3A77a48fdfe470b78f434f72d66599c94&seq=1 [žiūrėta 2025 m. kovo 23 d.].
26. Jarašiūnas E. *et al.* (2010). Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos 1993-2009. Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas.
27. Lietuvos Istorijos Institutas, LIETUVOS ISTORIJS METRAŠTIS 2016 metai 1. Prieiga per internetą: <https://www.istorija.lt/data/public/uploads/2021/01/lim-2016-1-4-v.-stravinskiene.-lietuvos-respublikos-pilietybes-suteikimas-vilniaus-kraste-p.-71-89.pdf> [žiūrėta 2025 m. kovo 1 d.].
28. Macklin, A. (2014). Citizenship Revocation, the Privilege to Have Rights and the Production of the Alien. *Queen's Law Journal*. Prieiga per internetą: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2507786 [žiūrėta 2025 m. balandžio 12 d.].
29. Nausėda K. *et al.* (2022). Pilietybės suteikimo teisinio reguliavimo aspektai nacionalinėje teisėje. Kazimiero Simonavičiaus universitetas. Prieiga per internetą: <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:178825351/datastreams/MAIN/content> [žiūrėta 2025 m. kovo 12 d.].
30. Nielse, E. Dual citizenship: policy trends and political participation in EU member states. Brussels, European Parliament Prieiga per internetą: <https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/180629/20080702ATT33270EN.pdf> [žiūrėta 2025 m. vasario 2 d.].
31. Sinkevičius V. (2002). Lietuvos Respublikos pilietybė 1918-2001 metais. Vilnius: Teisinės informacijos centras.
32. Sinkevičius V. (2008). Dviguba pilietybė: pasiūlymo papildyti Konstitucijos 32 straipsnį analizė. *Jurisprudencija*, Nr. 3.
33. Šileikis E. (2005). Alternatyvi konstitucinė teisė. Vilnius: Teisinės informacijos centras.

34. Trzciński K. (2021). Citizenship in Europe: The Main Stages of Development of the Idea and Institution. Prieiga per internetą: <https://philarchive.org/archive/TRZCIE> [žiūrėta 2025 m. kovo 1 d.].
35. Twomey D. C. (2023). Citizenship Revocation and the Normalisation of Ex-post Conditionality in Investment Migration Law. Prieiga per internetą: <https://www.cambridge.org/core/books/citizenship-and-residence-sales/citizenship-revocation-and-the-normalisation-of-expost-conditionality-in-investment-migration-law/5C1D1324418DCE8033A35B7DAE34A344> [žiūrėta 2025 m. kovo 23 d.].

Teismų praktika

36. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1994 m. balandžio 13 d. nutarimas
37. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas
38. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. kovo 31 d. išvada
39. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. lapkričio 13 d. nutarimas
40. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2013 m. kovo 13 d. nutarimas
41. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2017 m. spalio 20 d. sprendimas
42. Lietuvos Respublikos Regionų Administracinis Teismas 2024 m. gruodžio 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. eI2-2790-1066/2024

Kiti šaltiniai

43. Bartininkas V. (2023). Platoniškoji nuosaikumo politika ir šiuolaikinė piliietinė teorija. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/problemos/article/view/33377/32037> [žiūrėta 2025 m. kovo 12 d.].
44. Bernardinai.lt (2013). Socialdemokratai siūlo kartu su Prezidento rinkimais rengti referendumą dėl dvigubos pilietybės. Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/2013-11-06-socialdemokratai-siulo-kartu-su-prezidento-rinkimais-rengti-referenduma-del-dvigubos-pilietybes/> [žiūrėta 2025 m. kovo 12 d.].
45. Bertossi C. (2010). EUDO Citizenship Observatory Country Report: France. Prieiga per internetą: <https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/19613/France.pdf> [žiūrėta 2025 m. kovo 1 d.].

46. BNS. (2013). J. Sabatauską stebina Pasaulio lietuvių bendruomenės pozicija dėl dvigubos pilietybės. Prieiga per internetą: <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/j-sabatauskas-plb-atrodo-nesuinteresuota-dvigubos-pilietybes-ispletimu-426150> [žiūrėta 2025 m. kovo 12 d.].
47. BNS. (2013). Politikų planuose - referendumas dėl dvigubos pilietybės. Prieiga per internetą: <https://www.lrytas.lt/lietuvsdiena/aktualijos/2013/03/24/news/politiku-planuose---referendumas-del-dvigubos-pilietybes-5069823> [žiūrėta 2025 m. kovo 12 d.].
48. European Convention on Nationality, Council of Europe, 1997 11 06. Europos Pilietybės Konvencija, parašų ir ratifikavimo lentelė. Prieiga per internetą: <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=signatures-by-treaty&treatynum=166> [žiūrėta 2025 m. vasario 2 d.].
49. Jakilaitis E. (2015). Pozicija ir opozicija: idėja dėl dvigubos pilietybės įteisinimo yra gera, bet būdas – niekam tikęs. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/pozicija-ir-opozicija-ideja-del-dvigubos-pilietybes-iteisinimo-yra-gera-bet-budas-niekam-tikes-67903962> [žiūrėta 2025 m. kovo 16 d.].
50. Jaruševičiūtė - Mockuvienė G. (2022). Sinkevičius skeptiškai vertina galimybę iš Drobiazko atimti pilietybę: galima svarstyti valstybinių apdovanojimų atėmimą. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/lithuania/sinkevicius-skeptiskai-vertina-galimybę-is-drobiazko-atimti-pilietybę-galima-svarstyti-valstybiniu-apdovanojimu-atemima-90927891> [žiūrėta 2025 m. kovo 18 d.].
51. Lietuvos Respublikos ambasada Italijos Respublikoje. (2019). Referendumas dėl pilietybės išsaugojimo. Dažnai užduodami klausimai. Prieiga per internetą: <https://it.mfa.lt/naujienos/1/referendumas-del-pilietybes-issaugojimo.-daznai-uzduodami-klausimai%3A622> [žiūrėta 2025 m. vasario 7 d.].
52. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. (2020). OFICIALIOJI KONSTITUCINĖ DOKTRINA SVARBIAUSIOS NUOSTATOS 1993–2020. Prieiga per internetą: <https://lrkt.lt/data/public/uploads/2020/10/oficialioji-konstitucine-doktrina-web.pdf> [žiūrėta 2025 m. kovo 11 d.].
53. Lietuvos Respublikos Seimas. (2015). PLB Valdybos pareiškimas dėl planuojamo dvigubos pilietybės referendumo (2015-08-27). Prieiga per internetą: https://www.lrs.lt/sip/portal.show?p_r=36745&p_k=1 [žiūrėta 2025 m. kovo 16 d.].

54. Lietuvos Respublikos Seimas. (2015). Seimo Liberalų sąjūdžio frakcijos pranešimas: Seimas pritaria liberalų siūlymui surengti referendumą dėl dvigubos pilietybės. Prieiga per internetą: https://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=618&p_k=1&p_d=157217 [žiūrėta 2025 m. kovo 16 d.].
55. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija. (2024). REFERENDUMAS: ką reikia žinoti? Prieiga per internetą: <https://lr.v.lt/lt/referendumas-ka-reikia-zinoti/> [žiūrėta 2025 m. vasario 2 d.].
56. Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija. (2024). Dažnai užduodami klausimai. Prieiga per internetą: <https://lr.v.lt/lt/referendumas-ka-reikia-zinoti/daznai-uzduodami-klausimai/> [žiūrėta 2025 m. vasario 2 d.].
57. Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija. (2019). Referendumo „Dėl Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo“ klausimas. Prieiga per internetą: <https://www.vrk.lt/referendumo-del-konstitucijos-12-straipsnio-pakeitimo-klausimas> [žiūrėta 2025 m. vasario 7 d.].
58. Lietuvos Respublikos vyriausioji rinkimų komisija. (2019). 2019 m. gegužės 12 d. privalomasis referendumas dėl Lietuvos Respublikos Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo. Prieiga per internetą: <https://www.vrk.lt/2019-prezidento/rezultatai?srcUrl=/rinkimai/904/1/1664/rezultatai/lt/rezultataiRefSavivaldybese.html> [žiūrėta 2025 m. vasario 7 d.].
59. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo informacija. (2024). LVAT pasisakė dėl Europos Sąjungos teisės taikymo dvigubos pilietybės kontekste. Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2024/12/03/lvat-pasisake-del-europos-sajungos-teises-taikymo-dvigubos-pilietybes-kontekste/> [žiūrėta 2025 m. vasario 19 d.].
60. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo informacija. (2025). LVAT atmetė Rusijos pilietės argumentus dėl lietuvių kilmę patvirtinančio pažymėjimo išdavimo. Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2025/02/07/lvat-atmete-rusijos-pilietes-argumentus-del-lietuviu-kilme-patvirtinancio-pazymejimo-isdavimo/> [žiūrėta 2025 m. vasario 19 d.].
61. LRT. (2022). Nuo 1992-ųjų Lietuvos pilietybę išimties tvarka gavo 811 asmenų: galėjo būti gerokai daugiau, jei ne Borisovo skandalas. Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1758081/nuo-1992-uju-lietuvos-pilietybe-isimties-tvarka-gavo-811-asmenu-galejo-buti-gerokai-daugiau-jei-ne-borisovo-skandalas> [žiūrėta 2025 m. vasario 19 d.].

62. LRT. (2022). Drobiazko ir Vanago planas pasirodyti Sočyje šokiravo visus: kalbama apie galimybę atimti valstybės apdovanojimą. Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000228799/drobiazko-ir-vanago-planas-pasirodyti-socyje-sokiravo-visus-kalbama-apie-galimybe-atimti-valstybes-apdovanojima?srsId=AfmBOopVHE2G02HdTagBbK_XrhD5513RVg3OZZHi7tbjkkDEtTrSubRD [žiūrėta 2025 m. kovo 2 d.].
63. LRT. (2022). Nausėda atėmė valstybės apdovanojimą iš čiuožėjų Drobiazko ir Vanago: gana yra gana! Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/sportas/10/1757687/nauseda-pasirase-dekretus-del-drobiazko-ir-vanago-isbraukimo-is-apdovanojimo-saraso?srsId=AfmBOorQT3abo2ox9myHDqJN3XttnQsOMM9qJ4EPE82D0GdxRQar3LnC> [žiūrėta 2025 m. kovo 2 d.].
64. LRT. (2019). Diskusija dėl dvigubos pilietybės: ką nulems artėjantis referendumas? Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/mediateka/irasas/2000067709/diskusija-del-dvigubos-pilietybes-ka-nulems-artejantis-referendumas?srsId=AfmBOorreVbbsNpZjwlhxlPzNo-nKRBQsIL2XJrq7sbELpqhIKyqOHVe> [žiūrėta 2025 m. kovo 12 d.].
65. LRT. (2023). Referendumas dėl pilietybės išsaugojimo 2024-aisiais: ką svarbu žinoti? Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/lituanica/aktualijos/751/2096807/referendumas-del-pilietybes-issaugojimo-2024-aisiais-ka-svarbu-zinoti?srsId=AfmBOoqbENCfWfVXAu_ygwnLzWKU3Gn2_z0Wi6zExiVhznAOKFhA9hXJ [žiūrėta 2025 m. kovo 12 d.].
66. Meškauskaitė L. (2023). Drobiazko įstatymo konstituciniai aspektai. Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2023/10/18/1-meskauskaite-drobiazko-istatymo-konstituciniai-aspektai/> [žiūrėta 2025 m. vasario 19 d.].
67. Migration Law Center. (2019). 2019 05 14 Referendumas dėl dvigubos pilietybės Lietuvoje. Rezultatai. Prieiga per internetą: <https://www.migration.lt/referendumas-del-dvigubos-pilietybes-lietuvoje-rezultatai> [žiūrėta 2025 m. vasario 7 d.].
68. Migracijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos. (2019). Lietuvos Respublikos pilietybei – 100 metų. Prieiga per internetą: <https://www.migracija.lt/-/liuvos-respublikos-pilietybei-100-metu> [žiūrėta 2025 m. kovo 2 d.].

69. Nausėda G. (2022). Prieiga per internetą: https://www.facebook.com/nausedagitanas/posts/663455465152466?ref=embed_post [žiūrėta 2025 m. kovo 2d.].
70. Pilkis T. (2021). Sutrumpinta Prezidento Rolando Pakso apkaltos istorija teismuose. Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2021/06/11/t-pilkis-sutrumpinta-prezidento-rolando-pakso-apkaltos-istorija-teismuose/> [žiūrėta 2025 m. vasario 19 d.].
71. Rose E. (2021). Citizenship Discourses in Late Antiquity and the Early Middle Ages. Prieiga per internetą: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/fmst-2021-0001/html?lang=en&srsId=AfmBOopf3r9GWhHzHqv1j-BRgBQdjOAifDeDy8ixFsQbcC0VNzTONvMG> [žiūrėta 2025 m. kovo 1 d.].
72. Ruškytė R. (2024). Dviguba pilietybė: kur link? (I dalis). Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2024/11/18/r-ruskyte-dviguba-pilietybe-kur-link-i-dalis/> [žiūrėta 2025 m. vasario 19 d.].
73. Ruškytė R. (2024). Dviguba pilietybė: kur link? (II) Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2024/12/05/r-ruskyte-dviguba-pilietybe-kur-link-ii/> [žiūrėta 2025 m. vasario 19 d.].
74. Stankevičius A. (2023). Prezidentas iš Drobiazko atėmė Lietuvos pilietybę. Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2078214/prezidentas-is-drobiazko-ateme-liuvos-pilietybe?srsId=AfmBOorOQt2UROLMexu4ZWkt_7PUk95DbZm32TGLPaAnwiw4FzCW1xHl [žiūrėta 2025 m. kovo 2 d.].
75. Stalley, R. F. (1983). An Introduction to Plato's Laws. Prieiga per internetą: https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=YeQd4PZWBJ0C&oi=fnd&pg=PR9&dq=Stalley,+R.,+F.,+1983.+An+Introduction+to+Plato's+Laws.+Oxford:+Basil+Blackwell.&ots=nbssLp3UNh&sig=PPbzMXMBY7FstlByxEwa6P18cYQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false [žiūrėta 2025 m. kovo 12 d.].
76. Švedaitė R. (2025). Pilietybė. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/pilietybe/> [žiūrėta 2025 m. kovo 1 d.].
77. Vadapalas V. (2024). Pilietybės atėmimas tarptautinių teismų ir institucijų praktikoje. Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2024/12/04/v-vadapalas-pilietybes-atemimas-tarptautiniu-teismu-ir-instituciju-praktikoje/> [žiūrėta 2025 m. vasario 19 d.].

78. Vaičaitis V. A. (2023). Dėl Konstitucijos 12 straipsnio pakeitimo projekto. Prieiga per internetą: <https://www.teise.pro/index.php/2023/02/26/v-a-vaicaitis-del-konstitucijos-12-straipsnio-pakeitimo-projekto/> [žiūrėta 2025 m. vasario 19 d.].
79. Vėsaitė B. (2015). B. Vėsaitė. Ar mūsų emigrantai galės turėti dvigubą pilietybę. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/b-vesaite-ar-musu-emigrantai-gales-tureti-dviguba-pilietybe-69625928> [žiūrėta 2025 m. kovo 16 d.].
80. Vingilis V. (2024). Pasipiktinimas referendumo dėl pilietybės išsaugojimo formuluote: „Žmonės verčiami jaustis kvailiais“. Prieiga per internetą: <https://www.bernardinai.lt/pasipiktinimas-referendumo-del-pilietybes-issaugojimo-formuluote-zmones-verciam-jaustis-kvailiais/> [žiūrėta 2025 m. vasario 7 d.].
81. Visuotinė lietuvių enciklopedija. (2025). Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/zmogaus-ir-piliecio-teisiu-deklaracija/> [žiūrėta 2025 m. kovo 2 d.].
82. Zagreckas R. *et al.* (2025). Luomas. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/luomas/> [žiūrėta 2025 m. kovo 1 d.].
83. Zykutė J. (2024). Gegužės 12 d. vyksiančio referendumo dėl Lietuvos pilietybės išsaugojimo mitai ir faktai. Prieiga per internetą: <https://plb.lt/geguzes-12-d-vyksiancio-referendumo-del-lietuvos-pilietybes-issaugojimo-mitai-ir-faktai/>. [žiūrėta 2025 m. vasario 3 d.].
84. Žilinskas J. (2025). Margarita Drobiazko. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/margarita-drobiazko/> [žiūrėta 2025 m. kovo 2 d.].

SANTRAUKA

Pilietybės reguliavimas Lietuvoje

Aneta Valiulytė

Magistro darbe išsamiai nagrinėjama Lietuvos Respublikos pilietybės samprata, jos teisinis reguliavimas bei šio reguliavimo praktinis taikymas. Darbe aptariami pagrindiniai pilietybės instituto aspektai – pilietybės įgijimo, atkūrimo ir netekimo tvarka, taip pat daugybinės pilietybės reglamentavimo ypatumai. Akcentuojama, kad pilietybės teisinis reguliavimas Lietuvoje yra griežtai apibrėžtas – remiasi Konstitucija ir kitais teisės aktais, kurie aiškiai nustato pagrindus bei procedūras. Pabrėžiama, kad daugybinė pilietybė galima tik išimtiniais atvejais, o bandymai liberalizuoti šį institutą – pavyzdžiui, per 2024 m. referendumą – liko nesėkmingi dėl nepakankamo rinkėjų aktyvumo.

Daug dėmesio skirta pilietybės suteikimo išimties tvarka institutui. Analizuojama, kaip ši išimtis taikoma praktikoje ir kokie pokyčiai įvyko po rezonansinių įvykių. Vienas svarbiausių aptariamų atvejų – tai buvusio Prezidento Rolando Pakso apkaltos procesas, kilęs dėl pilietybės suteikimo Jurijui Borisovui. Šis įvykis ženkliai paveikė tolimesnę išimties taikymo praktiką – po apkaltos išimties tvarka suteiktos tik 7 pilietybės, kai iki tol tokie atvejai buvo skaičiuojami šimtais. Tai rodo, kad išimtinės pilietybės suteikimas tapo itin retas, sprendimai vertinami ne tik politiniu, bet ir konstituciniu požiūriu.

Taip pat analizuojamas precedento neturintis atvejis, kai Respublikos Prezidento išimties tvarka suteikta pilietybė buvo atimta – Margaritos Drobiazko atvejis. Ši situacija kelia svarbių klausimų dėl teisėtumo, žmogaus teisių užtikrinimo bei Prezidento kompetencijos ribų. Pabrėžiama, kad nors pilietybės institutas nuolat vystomas, siekiant suderinti valstybės interesus ir žmogaus teisių apsaugą, jis išlieka politiškai bei teisiškai jautrus, o sprendimai dėl pilietybės vis dar gali sukelti konstitucinių abejonių.

SUMMARY

Regulation of citizenship in Lithuania

Aneta Valiulytė

The Master's thesis examines the concept of citizenship in the Republic of Lithuania, its legal framework, and its practical implementation. The study addresses key elements of the citizenship institution, including acquisition, restoration, and loss of citizenship, as well as the regulation of dual/multiple citizenship. Emphasis is placed on the strict regulation of citizenship in Lithuania, which is grounded in the Constitution and related legislation that clearly define the legal grounds and procedures. Multiple citizenship is allowed only in exceptional cases and attempts to expand its scope – such as the 2024 referendum – have failed due to insufficient voter participation.

Special attention is given to the mechanism of granting citizenship by way of exception. The thesis explores how this provision is applied in practice and how it has changed following significant events. One major case is the impeachment of former President Rolandas Paksas, related to his decision to grant citizenship to Yuri Borisov. This case significantly reduced the use of the exception mechanism – from hundreds of instances to just seven after the impeachment – demonstrating a shift toward more cautious and constitutionally grounded decisions.

Another case analyzed is the unprecedented revocation of citizenship granted by exception – namely, that of Margarita Drobiazko. This raises questions about legal clarity, equal treatment, and the constitutional limits of presidential authority. While the citizenship framework continues to evolve to balance national interests and human rights, it remains a politically and legally sensitive issue.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

ASMENYS, KURIEMS LIETUVOS RESPUBLIKOS PILIETYBĖ BUVO SUTEIKTA IŠIMTIES TVARKA (1990–2024 m.)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2007	2008	2013	2018	2021	2024
Algirdas Brazauskas	47	127	157	65	53	37											
Valdas Adamkus						27	71	71	48	75	17	1 Jonas Mekas	1 Stasys Žilys				
Rolandas Paksas											10 (LR Konstitucinis teismas pripažino, kad 1 asmeniui – Jurijui Borisovui – LR pilietybė suteikta neteisėtai)						
Dalia Grybauskaitė														1 Isabella Tobias	1 Jonas Axel Oehman		
Gitanas Nausėda																2 Antony Lukoszevieve, Dexter Fletcher	1 Allison Lynn Reed

Migracijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos vyriausiojo patarėjo Roko Pukinsko pasidalinta statistika, po užklauso Migracijos departamentui.